

สภาพปัญหาของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง
กลุ่มปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

สนั่น เลิศทอง

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

สภาพปัญหาของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มนาปรัง
กลุ่ม ปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2

ของ นายสนั่น เลิศทอง

ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

.....
(ดร.สุนทร คล้ายอ่ำ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัตน์)

คณบดีวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง

พฤษภาคม 2555

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จลงด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ดร.สุนทร คล้ายอ่ำ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำให้คำปรึกษา ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง จนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สำเร็จสมบูรณ์ได้ ผู้ศึกษาค้นคว้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ นายพัฒนศักดิ์ อภิวงค์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา นายปรีชา แคนประเสริฐ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยแม่แดงอำเภอปง จังหวัดพะเยา นายทรงพล วณิกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบุญยืน อำเภอปง จังหวัดพะเยา นายวิษณุพร หงษ์หนึ่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองท่าควาย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

ที่กรุณาให้คำแนะนำแก้ไขตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า จนทำให้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สมบูรณ์และมีคุณค่า

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มนาปริง สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ทุกโรงเรียนที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือเป็นอย่างยิ่งในการเก็บข้อมูลและตอบแบบสอบถาม

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ คณะผู้ศึกษาค้นคว้าขอขอบ และอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

สนั่น เลิศทอง

ชื่อเรื่อง	สภาพปัญหาของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง กลุ่มปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พะเยา เขต 2
ผู้ศึกษาค้นคว้า	สนั่น เลิศทอง
ที่ปรึกษา	ดร.สุนทร คล้ายอ่ำ
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา, 2555

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมาย

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาบุคลากรในการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่ม
นาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน จำนวน 39 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก
กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 จำนวน 4 โรงเรียน
และโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 1 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
และครูผู้สอน แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพของบุคลากรที่ดำเนินงาน
วิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พะเยา เขต 2 เป็นแบบสอบถาม มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 สอบถาม
ปัญหาและอุปสรรคของบุคลากร ในการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นแบบกรอก
ข้อความข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการ และวิเคราะห์ข้อมูลโดย
ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยประชากร (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร ()

ผลการศึกษาค้นคว้า

1. สภาพการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มนาปรัง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ที่ดำเนินการศึกษามี 4 ด้าน ได้แก่
ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน
ด้านการวัดและประเมินผล การดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

2. ปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการของสถานโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 พบว่า

ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ได้แก่ การไม่ได้ดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตร ขาดครูวิชาการที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในหลักสูตรและกลุ่มสาระโดยเฉพาะการจัดทำหลักสูตรยังไม่ครอบคลุมถึงสภาพของชุมชน หลักสูตรมีขอบเขตกว้างแบ่งสาระการเรียนรู้เนื้อหาสาระมากเกินไป การใช้หลักสูตรยังไม่มีความชัดเจน ไม่มีการนำหลักสูตรมาใช้อย่างแท้จริง โครงสร้างของหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเนื่องจากไม่ยืดหยุ่นกับจำนวนบุคลากรที่ขาดและมีเอกสารเกี่ยวข้องกับหลักสูตรตามกลุ่มสาระต่าง ๆ น้อย ไม่เพียงพอที่จะให้ครูได้นำมาศึกษา

ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ครูมีหน้าที่รับผิดชอบงานมากเกินไป นักเรียนยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และมีโอกาสน้อยในการเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบทุกกลุ่มสาระทุกชั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการสนับสนุนในด้าน วัสดุ สื่อ เช่น คอมพิวเตอร์ หรือสื่อ ICT ต่าง ๆ และขาดครูตามกลุ่มสาระที่มีความรู้โดยตรงตามกลุ่มสาระ ขาดงบประมาณในการดำเนินการงานครูสอนทุกกลุ่มสาระทำให้การถ่ายทอดบางสาระอาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และเอกสารทางวิชาการ เช่น คู่มือ หนังสือเรียน มีมาไม่ทันตามกำหนดเวลาที่ต้องการ

ด้านการนิเทศภายใน ได้แก่ ขาดการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารมีเวลาน้อยที่จะนิเทศกำกับ ติดตาม ชุมชนมีบทบาทน้อยในการนิเทศภายในสถานศึกษา การนิเทศภายในครูต้องทำหน้าที่หลายอย่างไม่มีเวลานิเทศเพียงพอ ยังไม่มีการนิเทศภายในที่ชัดเจน และจำนวนบุคลากรมีน้อยทำให้ขาดผู้นิเทศ

ด้านการวัดและประเมินผล ได้แก่ การวัดผลยังไม่ชัดเจนเอกสารมากเกินไปและซ้ำซ้อนครูยังไม่เข้าใจการวัดและประเมินผลที่ดีพอ ครูผู้รับผิดชอบงานหลายอย่างเวลามีน้อยทำให้การวัดและประเมินผลไม่เต็มที่ ครูมีประสบการณ์ในการออกแบบการวัดผลตามหลักสูตรใหม่น้อย การประเมินผลตามสภาพจริงและเครื่องมือวัดผล ยังไม่ครอบคลุมและไม่หลากหลาย

Title	Status Problems of personnel who take responsibility of academic affairs of the small school in Napang group Pong 1 under The Phayao Primary Education Service Area Office 2.
Author	Sanan Loettong
Advisor	Sunthorn Krayam, Ph.D.
Academic Paper	Independent Study M.Ed. in Educational Administration, University of Phayao, 2012

ABSTRACT

The aim of this study is the investigation status and problems of personnel who are responsible for the education in a group of small elementary schools in Napang group Pong 1 under The Phayao Primary Education Service Area Office 2. The observed population, including school administrators, consists of 39 teachers from four small and one medium-sized school from the Napang group Pong 1 which is a member of The Phayao Primary Education Service Area Office 2. For data collection a questionnaire for school administrators and teachers was used which is divided into three parts. The first part is about the profile of the respondents using a check list. The second part is about the academic status on a rating scale 1 to 5 (with 5 as the best). The third part is about problems and obstacles in the academic work as free text answer, as well as suggestions for solutions. The data were analyzed by frequency, percentage, mean (μ) and standard deviation ().

The result of this study can be summarized as follows:

1. For the status of the academic personnel for the small schools, four areas were examined: Curriculum management, teaching management, supervision and educational measurement and evaluation. The overall level was rated "good", the mean was 4.04

2. Problems of the academic staff of small schools found that:

The curriculum management and the evaluation of the courses: Teachers lack the knowledge and expertise in course content and substantial group learning. The curriculum does not include the community and it has a very broad scope of the learning

content. The program does not have a clear method. The courses did not really follow the curriculum. The structure of the courses is not adapted to the number of available personnel. The necessary documents related to the curriculum about group learning are not enough to support the teachers in this respect.

Teaching management: Teachers have a lot of responsibilities. The students do not participate in the preparation of lesson plans and are less likely to learn according to their skills and interests. The students cannot be taught in group work in every class effectively. Lack of support in terms of media materials such as computers or other ICT media and the lack of teachers with the knowledge of group learning is a further problem. The budget for the support of the materials for all topics may not be enough. The delivery of study documents such as manuals and textbooks is often delayed.

Internal supervision: The internal supervision within the schools does not happen often enough.

The community has no role in the supervision. The administrators and teachers have many duties and lack the time for supervision. There are no clear guidelines for the internal supervision.

Measurement and evaluation: The measurement criteria of education are not clear and there are many redundant guidelines. Teachers do not understand measurement and evaluation clearly and have too many responsibilities to make full assessments. They have little experience to do evaluations following the new curriculum. The used measurements and tools do not cover the whole true situation of education.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	4
2 เอกสารและงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง	6
ความสำคัญของงานวิชาการ.....	6
ความหมายของการดำเนินงานวิชาการ	7
หลักการดำเนินงานด้านวิชาการ	9
ขอบข่ายการดำเนินงานด้านวิชาการ	13
หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร	18
การจัดการเรียนการสอน	25
การนิเทศภายใน	28
การวัดผลประเมินผล	44
3 วิธีดำเนินการศึกษา	51
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	51
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล	51
การวิเคราะห์ข้อมูล	52

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	56
ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานวิชาการของบุคลากรสถานศึกษาขนาดเล็กกลุ่ม โรงเรียนนาปรัง อำเภอบาง จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2	58
ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนนาปรัง อำเภอบาง จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2	67
5 บทสรุป	72
สรุปผลการศึกษา.....	72
อภิปรายผลการศึกษา.....	76
ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	90
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า	100

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	56
2 แสดงด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร	58
3 แสดงด้านการจัดการเรียนการสอน.....	60
4 แสดงด้านการนิเทศภายใน.....	62
5 แสดงการวัดและการประเมินผล	64
6 แสดงสรุปสภาพการดำเนินงานของบุคลากรด้านงานวิชาการ.....	66
7 แสดงปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรด้านงานวิชาการด้านหลักสูตรและ การบริหารหลักสูตร.....	67
8 แสดงปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรด้านงานวิชาการด้านการจัดการเรียน การสอน.....	68
9 แสดงปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรด้านงานวิชาการด้านการนิเทศภายใน...	70
10 แสดงปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรด้านงานวิชาการด้านการวัดผล ประเมินผล.....	71

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวคิด	50
2 ตัวอย่างแบบสอบถามตอนที่ 2	53
3 ตัวอย่างแบบสอบถามตอนที่ 3	54

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาคือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ความหมายของการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปัจจุบันโลกมี

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเจริญในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้าน ข้อมูลข่าวสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคม โลกอย่างรวดเร็ว และทำให้สภาพต่าง ๆ ที่เป็นอยู่เดิมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทำให้ มนุษย์ในสังคมจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเอง เพื่อที่จะสามารถมีชีวิตอย่างปกติสุข และสามารถ พัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้มีความเจริญก้าวหน้า ในการพัฒนาต่าง ๆ ในสังคม การศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การพัฒนามนุษย์ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมอย่างปกติสุข โดยสามารถศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนา ความรู้ ความคิด ความสามารถ เจตคติ ทักษะ ค่านิยม เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

โรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มนาปรัง ตำบลนาปรัง อำเภอปง มีจำนวนอยู่ 4 โรงเรียน มีโรงเรียน บ้านหมุ่น โรงเรียนบ้านหนองท่าควาย โรงเรียนบ้านห้วยแม่แดง โรงเรียนบ้านบุญยืนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีภารกิจหลักคือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแต่เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดการ การศึกษาย่อมมีสภาพปัญหาและความต้องการของครูที่แตกต่างกันตามบริบทของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยที่สำคัญต่อการเรียนการสอนของครูพอจะกล่าวได้เป็นสังเขป ดังนี้

1. ด้านงบประมาณ
2. ด้านครู
3. ด้านอุปกรณ์เทคโนโลยี
4. ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร
5. ด้านจำนวนนักเรียนต่อครู

จากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองของรัฐบาลได้การปรับเปลี่ยน โครงสร้างการบริหารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทั้งระบบและการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอน ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาดังกล่าว ทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาต้องมี

การปรับเปลี่ยนตามไปด้วย ทำให้สถานศึกษาประสบปัญหาในด้านการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมากตามที่กล่าวมา ตามทฤษฎี โดยหลักการบริหารสถานศึกษา 4 M คือ

1. Man คือ การบริหารกำลังคน จะใช้คนอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกับงานให้ มากที่สุด
2. Money คือ การบริหารเงินหรืองบประมาณ จะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุด และให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. Materials คือ การบริหารวัสดุในการดำเนินงานว่าจะทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุดหรือ เกิดประโยชน์สูงสุด
4. Management คือ การจัดการกระบวนการจัดการบริหารควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่

สถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาซึ่งอยู่ห่างไกลความเจริญ ขาดแคลนทรัพยากร ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชน ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพต่ำ ครูไม่ครบชั้น ครูต้องสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่สามารถสอนตามวิชาเอกหรือสาขาวิชาที่ตนถนัดได้ จำนวนนักเรียนแต่ละชั้นเรียนน้อยเกินไป ไม่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ไม่มีกำลังเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้ปกครองที่มีฐานะดีจึงคิดจะส่งบุตรหลานไปเข้าเรียนในสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่และมีความพร้อม ดังนั้นนักเรียนซึ่งเรียนอยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็กจึงเป็นนักเรียนที่มีผู้ปกครองฐานะยากจน ไม่สามารถให้การสนับสนุนบุตรหลานด้านการศึกษาได้ตามที่ควรจะเป็น

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาในแต่ละท้องถิ่นซึ่งต้องมีการปฏิรูปการจัดการศึกษาในสถานศึกษาในหลาย ๆ ประการ เช่น การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการปฏิรูปการบริหารการศึกษา ซึ่งมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบในการจัดการศึกษาทั้งปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสูงขึ้น เพื่อให้ทันต่อการพัฒนาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่ประเทศไทยต้องมีความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และมีการแข่งขันกับนานาประเทศ (การบริหารโรงเรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษา, 2539) ในการบริหารสถานศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้มี 4 งานได้แก่ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล งานบริหารทั่วไป (นิพนธ์ กินาวงค์, 2541, หน้า 61) งานที่ถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา คือ การบริหารงานวิชาการ

เพราะจุดมุ่งหมายของการศึกษาคือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535, หน้า 21) งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการบริหารจัดการของสถานศึกษา งานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับงานและกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาเพื่อดำเนินการพัฒนาระยะเรียนการสอนให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด (กิติมา ปรีดีศิริก, 2529, หน้า 110) ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 15) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา สภาพปัญหาของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก ของกลุ่มนาปรัง กลุ่มปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 เพื่อนำผลของการศึกษาไปใช้แก้ไขปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของบุคลากรด้านงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางแก้ไขสภาพปัญหาของบุคลากรด้านงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ของกลุ่มนาปรัง ปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ขอบเขตของการศึกษา

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารครู จำนวน 39 คนของกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษานี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานวิชาการ คือ

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. การจัดการเรียนการสอน

3. การนิเทศภายใน
4. การวัดผลประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประชากร หมายถึง ครูหรือ ผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง

สภาพปัญหาการดำเนินงานวิชาการ หมายถึง ลักษณะการดำเนินงานวิชาการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสิ่งที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนบ้านหมื่นสังข์ตำบลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

การดำเนินงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานวิชาการ 4 ด้าน คือ (1) หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร (2) การจัดการเรียนการสอน (3) การนิเทศภายใน (4) การวัดและประเมินผล ของโรงเรียนบ้านหมื่น

ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร หมายถึง การศึกษาหลักสูตร การวิเคราะห์หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ด้านการนิเทศภายใน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

ด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการประเมินพัฒนาการของนักเรียน ทั้งทางด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย โดยใช้วิธีวัดและเครื่องมือวัดที่หลากหลายและเหมาะสม

ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา

1. เพื่อนำไปพัฒนาสภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรังสังข์ตำบลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงงานวิชาการที่เกี่ยวข้องด้านบุคลากร ผู้สอนของแต่ละกลุ่มสาระของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังข์ตำบลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

3. เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการแก้ไขปัญหาของบุคลากรของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังข์ตำบลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

4. เพื่อเป็นแนวทางของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาความสำเร็จในงานวิชาการ ภายในโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองครั้งนี้ ได้ศึกษาเอกสาร จำนวน 9 หัวข้อ ดังนี้

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
2. ความสำคัญของงานวิชาการ
3. ความหมายของการดำเนินงานวิชาการ
4. หลักการดำเนินงานวิชาการ
5. ขอบข่ายการดำเนินงานวิชาการ
6. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
7. การจัดการเรียนการสอน
8. การนิเทศภายใน
9. การวัดผลประเมินผล
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
11. สรุปกรอบแนวคิด

ความสำคัญของงานวิชาการ

กิตติพันธ์ รุจิรกุล (2529, หน้า 77) งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญถือว่าเป็นหัวใจของสถานศึกษา ส่วนอีก 5 งาน คือ การบริหารงานบุคคล งานธุรการและการเงิน งานกิจกรรมนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ล้วนแต่เป็นงานที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถ จริยธรรมคุณธรรม และลักษณะของงานในด้านดังกล่าวเป็นการดำเนินการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ขอบข่ายของวิชาการนั้น ประกอบด้วย การดำเนินนโยบายกำหนดเป้าหมายและวางแผน แบ่งกลุ่มนักเรียน จัดตารางเรียนตารางสอน จัดห้องสมุด วัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้ใช้สื่อการเรียนการสอน ทำคู่มือครูทำการบันทึกการสอน สอนซ่อมเสริม นิเทศการสอนและใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์

นรชาติ ศิริโรจน์ (2543, หน้า 11) กล่าวว่า การบริหารวิชาการเป็นงานสำคัญและเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากทุกสถาบันการศึกษามีจุดมุ่งหมายให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้

ความสามารถ มีจริยธรรม คุณธรรมเป็นที่ต้องการของสังคม และตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้การบริหารวิชาการยังเป็นงานที่บ่งชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารอีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 309) กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการว่า การดำเนินงานวิชาการ คือ หัวใจของการบริหารโรงเรียน ผู้ที่เป็นผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนการดำเนินงานด้านอื่น ๆ มีความสำคัญในลักษณะที่เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินวิชาการ เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา สำหรับผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร ได้สนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถศึกษาตรวจสอบได้จากโรงเรียนมีขอบข่ายการดำเนินงานวิชาการชัดเจนขึ้นโดยตรวจสอบจาก

1. ผู้บริหารโรงเรียนเกิดแนวคิดในการพัฒนางาน
2. ผู้บริหารโรงเรียนและครู ตระหนักและร่วมมือพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนอย่างจริงจัง
3. ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมปฏิบัติในการดำเนินงานวิชาการ จะเปลี่ยนแปลงไปตามจุดหมายของหลักสูตรและนโยบายของการบริหารระดับกรม เช่น นโยบายเร่งรัดคุณภาพ นโยบายปฏิรูปการศึกษา นโยบายการอ่านคล่องเขียนคล่อง เป็นต้น กิจกรรมปฏิบัตินอกจากจะส่งผลต่อนักเรียนโดยตรงแล้ว จะต้องส่งผลต่อส่วนรวมในระดับชาติด้วย ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมจึงเป็นความร่วมมือของทุกฝ่ายจะช่วยเหลือกัน คณะครูของโรงเรียนหรือที่มงานในโรงเรียนจะมีความสำคัญยิ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิชาการ

สรุปได้ว่างานวิชาการ เป็นงานที่มีความสำคัญถือเป็นหัวใจและเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่ผู้บริหารและครูจะต้องให้ความสำคัญเพราะงานวิชาการเป็นงานเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของการศึกษา

ความหมายของการดำเนินงานวิชาการ

การดำเนินงานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการโรงเรียน เพราะงานวิชาการเป็นงานที่สอนคนให้มีคุณภาพตามที่ประเทศชาติต้องการ เป็นการจัดกิจกรรม ประสพการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน เกี่ยวข้องกับการวางแผนดำเนินงานตลอดจนการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 16) กล่าวว่า การดำเนินงานวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติงานวิชาการสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ภิญญา สาทร (2526, หน้า 324) กล่าวว่า การดำเนินงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา หรือโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะหน้าที่ของสถานศึกษาหรือโรงเรียนทุกแห่ง คือ การให้ความรู้ในด้านวิชาการแก่ผู้เรียน มีผู้บริหารหรือครูใหญ่เป็นผู้นำทางวิชาการมีการทำงานร่วมกับครู ให้คำแนะนำและประสานงานทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์การ อินทร์มพรรย์ (2526, หน้า 161) กล่าวว่า ความหมายของการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนนอกจากหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาหลักที่ถือว่าจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแล้ว ปัจจุบันงานวิชาการยังหมายรวมถึงการอบรมศีลธรรม จรรยา และความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดีนอกเหนือจากความรู้ ความสามารถพอที่จะมาเลี้ยงชีพได้ มีความสุข ความพอใจตามเอกัตภาพและสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนช่วยเหลือเพื่อนแก่เพื่อนบ้านและสังคมตามสมควรด้วย

เสรี ลาซโรจน์ (2531, หน้า 113) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน มีวัตถุประสงค์อยู่ที่การจัดการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามหลักโครงสร้างและจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นว่าการดำเนินงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร

การดำเนินงานวิชาการถ้ามองในด้านกระบวนการดำเนินงานแล้ว หมายถึงกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน หากมองการบริหารงานวิชาการในด้านงานของสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการได้แก่ งานควบคุมดูแลหลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศ การศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐาน สถานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

สรุปได้ว่าการดำเนินงานวิชาการหมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

หลักการดำเนินงานด้านวิชาการ

การดำเนินงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาหรือโรงเรียน โรงเรียนจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น ดังนั้นในการดำเนินงานวิชาการผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีหลักในการดำเนินงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากงานด้านวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางมากในการดำเนินงานในแต่ละอย่าง จึงมีเทคนิคและหลักการที่แตกต่างกันไป ในรายละเอียดของงาน แต่หลักการที่สำคัญร่วมกัน ที่ควรนำไปปฏิบัติในการบริหารงานด้านวิชาการพอสรุป ดังนี้

1. จัดทำแผนงานวิชาการที่สุดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบายหลัก
2. การดำเนินงานวิชาการมุ่งร่วมมือกันทำงาน
3. ควรจะกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติ
4. ควรส่งเสริมผู้ร่วมงานให้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ
5. ริเริ่มสร้างเสริมในการปรับปรุงงานวิชาการ
6. ผู้บริหารควรใช้เทคนิคการส่งเสริมคนอื่นมากกว่าการสอนคนอื่น
7. มีการให้ขวัญกำลังใจในการทำงาน
8. ควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านวิชาการ
9. ให้ครูเข้าใจวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการสอนทุกวิชาที่รับผิดชอบ
10. ติดตามและประเมินผลงาน

นอกจากนี้การบริหารงานวิชาการมีหลักการบริหาร คือ

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตรโดยไม่ลาออกกลางคัน เรียนเกิดเวลาและช้ากว่ากำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือนักเรียนนักศึกษามีคุณภาพงานตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถทักษะคุณภาพและการจัดการได้

ภิญญา สารธร (2521, หน้า 325) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารงานวิชาการโดยเห็นถึงรายละเอียดของแต่ละคนไว้ดังนี้

1. พิจารณาหลักสูตรที่ใช้อยู่โดยรอบคอบ ให้รู้วัตถุประสงค์สำคัญของการสอนรายวิชาที่จะต้องสอนด้านหลักสูตรว่ามีอะไรบ้าง มีกิจกรรมอะไรบ้างที่ควรนำไปปฏิบัติในการสอน เพื่อส่งเสริมหลักสูตร หรือเพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจวิชานั้นของนักเรียน
2. พิจารณาแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบโดยรอบคอบว่าเนื้อหาของแบบเรียนหรือหนังสืออ่านประกอบตรงกับหลักสูตรเพียงใด บางทีครูที่สอนจำเป็นต้องเพิ่มเติมแก้ไขหรือปรับปรุงด้วยตนเองตามความเหมาะสม
3. ในกรณีที่มีโครงการสอนอยู่แล้ว จะต้องร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมและความสมบูรณ์ของโครงการสอนด้วย การพิจารณาดังกล่าวควรเปรียบเทียบกับทางปฏิบัติด้วย เพราะบางทีโครงการสอนบางตอนไม่อาจปฏิบัติได้สมบูรณ์ หรือไม่สะดวกที่จะสอนตามลำดับนั้น ๆ ก็อาจต้องแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ให้เหมาะสม ถ้ายังไม่มีโครงการสอน ครูใหญ่ต้องเป็นผู้นำให้ครูร่วมจัดทำใช้ในโรงเรียนด้วยตนเอง เพื่อเป็นแนวทางควบคุมการสอนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและตรงเป้าหมายของหลักสูตร
4. พิจารณาข้อสอบวิชาต่าง ๆ ที่เคยจัดสอบมาแล้ว ทราบแนวทางของข้อสอบเพราะ
5. โดยปกติข้อสอบแสดงวัตถุประสงค์ของการสอนวิชานั้น ๆ ออกมาชัดเจนดีกว่าหลักสูตรเสียอีก แนวของข้อสอบจะช่วยครูได้มากในการสอนให้ถูกทิศทาง
6. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหรือการเปลี่ยนแปลงแบบเรียนไม่มีประโยชน์เลย ถ้าครูไม่ยอมเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนและสภาพแวดล้อมการปรับปรุงการสอนของครูมีความสำคัญเหนือกว่าการปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียน ครูใหญ่จึงควรจัดให้มีการแสดงปาฐกถาในด้านวิชาการ โดยเฉพาะเรื่องวิธีสอนให้ครูได้ฟังเป็นครั้งคราว
7. ในด้านนักเรียน ครูใหญ่ควรจัดให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ที่รู้จักกันทั่วไป มาบรรยายวิธีการเรียนที่จะก่อให้เกิดผลดีเป็นครั้งคราว
8. การกำหนดให้ครูในโรงเรียนผลัดเปลี่ยนเป็นผู้บรรยายพิเศษในการประชุมนักเรียนบางชั้นหรือทั้งโรงเรียน ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้พิเศษเพิ่มเติมได้มาก ครูใหญ่จึงควรจัดให้มีเป็นประจำอย่างน้อย 2 ครั้งในภาคเรียนหนึ่ง ๆ
9. ควรนำผลการสอนแต่ละวิชา แต่ละระดับชั้นมาวิเคราะห์ทุกชั้นปีการศึกษา
10. ครูใหญ่ควรชักจูงใจครูทุกคนอ่านหนังสือหรือตำราวิชาครูเสียบ้างเป็นครั้งคราว แม้จะเคยเรียนมาแล้ว
11. ควรมีการประชุมเพื่ออภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับการสอนและการเรียนของนักเรียนเสียบ้างอย่างน้อยภาคเรียนหนึ่ง ๆ ควรทำสัก 2 ครั้ง

12. ครูใหญ่ควรไปเยี่ยมห้องเรียนขณะครูสอนเสียบ้าง ให้รู้ว่าในโรงเรียนครูเขาสอนกันอย่างไรและควรทำเป็นประจำ จนครูรู้สึกเป็นธรรมดาที่ครูใหญ่มาดูการสอน

13. ครูใหญ่ควรชักจูงให้ครูที่มีชั่วโมงว่างเข้าไปนั่งดูเพื่อนครูเขาสอนเสียบ้าง จะได้ช่วยกันตักเตือนแก้ไขวิธีสอนให้ดีขึ้น และบางทีอาจเกิดความคิดดี ๆ นำมาแก้ไขปรับปรุงตนเองได้

14. ครูใหญ่ไม่ควรแสดงการสอนให้ครูน้อยดูด้วยตนเอง เพราะอาจผิดพลาดได้ แต่ถ้าอยากให้ครูเห็นวิธีการดี ๆ อาจเชิญครูอื่นที่เห็นว่ามีความสามารถมาแสดงให้ดูจะดีกว่า ฟังระลึกเสมอว่าวิธีสอนของใครก็ของคนนั้น ยากที่จะเลียนแบบกันได้ เพราะบุคลิกภาพของครูแต่ละคนไม่เหมือนกัน นักเรียนแต่ละห้องก็ไม่เหมือนกัน

15. ในระหว่างหยุดเรียนภาคปลาย โรงเรียนควรจัดให้มีการสัมมนาของคณะครูทั้งโรงเรียนเสียบ้าง เพื่อให้ครูมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนในบรรยากาศทางวิชาการ ในการนี้โรงเรียนอาจเชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาสมทบด้วยก็ได้

16. ส่งครูไปร่วมอบรมที่คุรุสภา วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานอื่นเมื่อเขาจัดขึ้นเป็นครั้งคราวบ้าง เป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้เปิดหูเปิดตา เห็นโลกกว้างแทนที่จะเห็นโรงเรียนของตนเพียงอย่างเดียว

สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2526, หน้า 144) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารงานวิชาการ เมื่อพิจารณาในแง่ของกระบวนการแล้วมีหลักการบริหารพอสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนวางแผนก่อนการดำเนินงาน ผู้บริหารจำเป็นต้องวางแผนงานด้านวิชาการเอาไว้ โดยกำหนดนโยบายการปฏิบัติงาน การจัดระบบงาน การกำหนดวิธีการ จัดบุคลากร จัดทำโครงการ และแผนปฏิบัติงาน จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานดำเนินไปตามเป้าหมายและขั้นตอนของแผนที่วางไว้ โดยให้คณะครูมีส่วนร่วม ในการวางแผนด้วย

2. ขั้นตอนการจัดดำเนินการ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ งานที่วางไว้ในแผนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

2.1 งานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา ผู้บริหารจะต้องควบคุมดูแลให้มีการจัดทำแผนการสอนในแต่ละวิชา เพื่อเป็นแนวทางในการสอนของครู เป็นการนำหลักสูตรหรือแผนงานลงสู่การปฏิบัติการสอน

2.2 งานเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านวิชาการ ได้แก่ โครงการจัดการสอนซ่อมเสริม โครงการส่งเสริมเด็กเรียนดี มีการจัดชุมนุมต่าง ๆ เช่น ชุมนุมลูกเสือเนตรนารี มีการแนะแนวการศึกษาและอาชีพตลอดจนปัญหาต่าง ๆ จัดให้มีห้องสมุดโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้า

2.3 งานเกี่ยวกับบริการ ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้มีการบริการเกี่ยวกับสื่อการสอน เพื่อช่วยเหลือครูในการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ มีการจัดรวบรวมเอกสารการสอน คู่มือครู เพื่อช่วยครูทำการสอน

3. ขึ้นส่งเสริมและควบคุมงานด้านวิชาการ ผู้บริหารจะต้องติดตามและควบคุมงานวิชาการให้ได้มาตรฐาน

3.1 สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาการ คือ กำหนดจุดมุ่งหมาย และนโยบายที่เหมาะสมกับโรงเรียน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของนักเรียนกับจุดมุ่งหมายของโรงเรียน จัดหน่วยงานให้สามารถดำเนินงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรับผิดชอบทางวิชาการ จัดสรรเวลาและสถานที่ให้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอน จัดสรรวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ติดต่อสื่อสารกับชุมชนเพื่อทราบความต้องการของชุมชน และจัดวางเป้าหมายได้ถูกต้อง นอกจากนี้ยังต้องมีการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนด้วย

3.2 ส่งเสริมงานวิชาการและการจัดบรรยากาศทางวิชาการ ผู้บริหารควรสนับสนุนที่จะให้การปฏิบัติงานด้านวิชาการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กิจกรรมที่จะจัดเพื่อสนองและเสริมบรรยากาศทางวิชาการยิ่งขึ้นมีดังนี้

3.2.1 จัดตั้งคณะทำงานทางวิชาการขึ้น ลักษณะของคณะอาจจัดรวมกันเป็น คณะครูที่สอนวิชาเดียวกันมาร่วมกันทำงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3.2.2 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชุมชนหรือชมรม หรือสมาคมทางวิชาการ เพื่อปรึกษาและเผยแพร่งานวิชาการให้กว้างขวาง

3.2.3 ส่งเสริมให้มีการจัดทำหนังสือวารสารเพื่อเผยแพร่ หรือมีการประชุมสัมมนาค้นคว้าวิจัยอยู่เสมอ

3.2.4 ส่งเสริมให้ครูได้มีความรู้ และวุฒิสูงขึ้น เช่น ให้โอกาสในการศึกษาต่อ หรือเข้ารับการอบรมเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ และเพื่อจะได้นำความรู้ไปเผยแพร่แก่นักเรียน

3.2.5 การเรียนในห้องเรียน ก็ควรจัดให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของโรงเรียน เช่น นักเรียนอาจจะแบ่งกลุ่มกันตามความสามารถ แนวทางอัตภาพ หรือแบ่งแบบคณะกรรมการจัดครูเข้าสอนก็ควรคำนึงถึงความสามารถ ความถนัดและวุฒิของครู นอกจากนั้นวิธีการจัดครูเข้าสอนก็ยังมีส่วนส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการได้ เช่น จัดครูเข้าสอนประจำชั้น จัดครูสอนประจำวิชา หรือจัดครูสอนเป็นทีม เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมและควบคุมงานวิชาการนี้ ผู้บริหารควรจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความคิดเห็น หรือริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ควรจะได้กระจายอำนาจและความรับผิดชอบ

ไปให้ทุกคน ถึงแม้ผู้บริหารจะเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ แต่ก็ไม่สามารถทำงานโดยลำพังได้ ดังนั้น จึงควรให้ผู้ร่วมงานมีอิสระเสรีทางความคิด และการเรียนการสอน ซึ่งเรียกว่าเสรีภาพทางวิชาการแก่ผู้ร่วมงานโดยเฉพาะครูผู้สอน ผู้บริหารควรกระทำอย่างยั้ง และควรเป็นเสรีภาพที่อยู่ในขอบเขต

อเนก หิรัญ (2522, หน้า 20) ได้กำหนดให้ครูผู้สอนมีเสรีภาพทางวิชาการดังนี้

1. เสรีภาพที่จะสอนเกี่ยวกับความหมายและขอบเขตของแนวความคิดใด ๆ
2. เสรีภาพที่จะทำการค้นคว้า วิจัย เพื่อนำไปสู่คำตอบที่ต้องการ
3. เสรีภาพที่จะแสดงออกทั้งวาจาและการเขียนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยนั้น ๆ
4. เสรีภาพที่จะอภิปรายแนวคิด ของงานโดยปราศจากการข่มขู่
5. เสรีภาพที่จะสอน หรือถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผลแห่งการค้นคว้าวิจัยหรือสาขาที่ตนสามารถนั้น
6. เสรีภาพในฐานะประชาชนคนหนึ่งที่สามารถจะพูด หรือ เขียนสังคมวิชาการได้เต็มที่

สรุป ได้ว่าหลักการดำเนินงานวิชาการ ให้ประสบผลสำเร็จนั้นต้องอาศัยหลักการบริหารหลายอย่างมาบูรณาการในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลสูงสุดในการจัดการศึกษา

ขอบข่ายการดำเนินงานวิชาการ

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า งานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางและมีความสำคัญมากต่อหน่วยงานการศึกษา หรือโรงเรียน เปรียบเสมือนกับหัวใจของโรงเรียนทีเดียว การบริหารงานของโรงเรียนทุกอย่าง ก็เพื่อตอบสนององความสำคัญของผลงานวิชาการหรือการเรียน การสอนทั้งนั้น จุดมุ่งหมายของงานวิชาการอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ ให้มีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติที่ต้องการ งานวิชาการจึงมิใช่อยู่ที่นักเรียนอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่งานวิชาการเป็นงานที่รับผิดชอบต่อคุณภาพของผลเมืองและความมั่นคงของประเทศชาติ การที่โรงเรียนจะทำหน้าที่นี้ได้อย่างสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อผู้บริหารให้ความสำคัญแก่งานวิชาการและเข้าใจขอบข่ายของงาน และภาระหน้าที่ของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเป็นอย่างดี

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2516, หน้า 13) ได้ให้ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

1. หลักสูตรการสอน
2. อุปกรณ์การเรียนการสอน

3. การจัดแบบเรียน
4. คู่มือครู
5. การจัดชั้นเรียน
6. การจัดครูเข้าสอน
7. การปรับปรุงการเรียนการสอน
8. การฝึกอบรมครูประจำการ
9. การเผยแพร่วิชาการ
10. การวัดผลการศึกษา
11. การวิจัยค้นคว้า
12. การประเมินมาตรฐานโรงเรียน
13. การตรวจเยี่ยมและนิเทศการศึกษา

หนังสือ พทกษะวัน (2516, หน้า 155-156) ได้จำแนกการดำเนินงานวิชาการไว้ว่า เป็นงานที่เริ่มตั้งแต่การรับเด็กเข้าเรียน การจัดครูเข้าประจำชั้น ประจำวิชา การจัดตารางสอน การเตรียมงานก่อนเปิดเรียน การจัดบริการในด้านวัสดุ และหลักสูตร เช่น โครงการสอน บันทึกการสอน แบบเรียน ระเบียบวิธีวัดผล สมุดประจำตัว บัญชีเรียกชื่อ สมุดประจำชั้น การจัดบริการห้องสมุด ตำราเรียน หนังสืออ้างอิง ทั้งของครูและนักเรียน การจัดบริการสำหรับวัสดุอุปกรณ์การสอน ให้ครูสามารถใช้อุปกรณ์ได้สะดวกและทำโครงการวัดผลการศึกษาไว้ตลอดปี

สงัด อุทรานันท์ (2526) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานนั้น ผู้บริหารคำนึงถึงแต่งานวิชาการด้านเดียวนั้นไม่ได้ จะต้องคำนึงถึงงานด้านอื่น ๆ ควบคู่กันไป ฉะนั้นขอบข่ายการดำเนินงานวิชาการ ควรจะประกอบไปด้วยงานย่อยดังนี้

1. งานเกี่ยวกับการบริหารบุคคล ได้แก่ งานจัดบุคคล งานพัฒนาบุคลากร งานบำรุงขวัญบุคลากร
2. งานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ งานพัฒนาหลักสูตร งานทำแผนการสอน งานจัดตารางสอน งานเลือกหนังสือและแบบเรียน งานพัฒนาหลักสูตรสำหรับชุมชน
3. งานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ งานเตรียมการสอน งานพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนการสอน งานนิเทศการเรียนการสอน
4. งานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ งานทะเบียนนักเรียน งานห้องสมุด งานบริการสื่อการสอน งานแนะแนวการศึกษา
5. งานที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลการศึกษา ได้แก่ งานข้อสอบ มาตรฐาน และคลังข้อสอบ งานวัดและประเมินผลการเรียน งานประเมินโครงการ

6. งานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ งานใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน และงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2523, หน้า 67) ได้ให้ขอบเขตของการดำเนินงานวิชาการไว้เป็น 3 ประการคือ

1. งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
2. งานด้านปรับปรุงการเรียนการสอน
3. งานด้านวัดและประเมินผล

นอกจากนี้ วิจิตร วรุตบางกูรและสุพิชญา ชีระกุล (2516, หน้า 32) ได้ให้ขอบเขตการดำเนินงานวิชาการแบ่งออกเป็น 9 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ นโยบายและวิธีบริหาร
2. หลักสูตรและประมวลการสอน
3. ตารางสอน
4. อุปกรณ์การศึกษา
5. แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ
6. การจัดแบ่งหมู่ผู้เรียน
7. การนิเทศการสอน
8. การจัดห้องสมุด
9. การวัดและประเมินผล

วรรณี เสียงแจ้ว (2516, หน้า 44-46) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับงานวิชาการว่าประกอบด้วย 2 ด้าน คือ

1. การดำเนินงานวิชาการเกี่ยวกับตัวครู ควรพบปะให้ความสนทนมนเข้าใจครูให้ถ่องแท้ ใ้รู้ว่าเขามีความสามารถอะไร จะได้เข้าร่วมกัน เปิดโอกาสให้ครูเสนอโครงการเกี่ยวกับการเรียนการสอนนิเทศ ให้ทำการสอนได้ผลเต็มที่ แบ่งครูเป็นสายประชุมร่วมกันสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อวางแผนการสอน แบ่งคาบการเรียน การจัดทำสื่อการเรียนการสอน

2. การดำเนินงานวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตร หลักสูตรจะตั้งเป้าหมายการเรียนการสอนอย่างไร จะต้องจัดดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น มีปฏิทิน งานเตือนความจำ มีป้ายติดข่าว บ่งครูเป็นกลุ่มใหญ่ตามกลุ่มวิชา แต่ละกลุ่มวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตร ผู้บริหารต้องพิจารณาหลักสูตร ทำความเข้าใจให้ถ่องแท้เพื่อได้ชี้แนะครู แบ่งงานให้ครูช่วยกันทำแล้วติดตามผล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2516, หน้า 30) ได้แนะนำงานวิชาการที่ควรจัดทำในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้การบริหารวิชาการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไว้ ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และการวางแผนของโรงเรียน
2. จัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียน
3. การวางแผนการสอน
4. การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน
5. การนิเทศการสอน
6. ห้องสมุด
7. การวัดผลและการประเมินผล
8. พัฒนาการสอนวิชาทักษะ
9. พัฒนาการสอนประสบการณ์ชีวิต
10. พัฒนาการสอนวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย
11. พัฒนาการสอนกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ
12. พัฒนาการสอนกลุ่มพิเศษ
13. การสอนซ่อมเสริม
14. การใช้ทรัพยากรของชุมชนเพื่อการเรียนการสอน
15. การรายงานผลการเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2516, หน้า 17-19) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการดำเนินงานวิชาการจะครอบคลุม ตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการการจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการการสอนและการวัดและประเมินผล รวมทั้งการติดตามผลขอบข่ายงานวิชาการประกอบด้วยงานต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงานดังนี้
 - 1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน
 - 1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร
 - 1.3 บันทึกรายการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้าและยึดโครงการสอนไว้เป็นหลัก
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอนดังนี้

2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึง ความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดการเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้นครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบ หรือจากเอกสารที่ครูเขียนเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงานเป็นการให้นักเรียนนักศึกษา รู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริง ในสาขาวิชาและอาชีพนั้น เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป

3. การจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และคุณภาพ ได้แก่งาน

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษาของนักเรียน นักศึกษา เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

3.2 การจัดห้องสมุดเป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์และวัสดุ อุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยการ ให้นักเรียนนักศึกษา ได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุง แก้ไขปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบ และวิเคราะห์ผลการเรียน

จากขอบข่ายงานด้านวิชาการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า การดำเนินงานวิชาการ เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรงเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผลการศึกษามีคุณภาพในที่สุด ดังนั้น ไม่ว่าจะกิจกรรมใดที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพถือว่างานเหล่านั้นเป็นงานในขอบเขตหน้าที่ของผู้บริหารในด้านวิชาการทั้งสิ้น ซึ่งในที่นี้แบ่งขอบข่ายงานวิชาการออกเป็น 6 ประการดังนี้

1. แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ

2. หลักสูตรและการสอนประกอบด้วย หลักสูตร โครงการสอน ประมวลการสอน
3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยงาน การจัดทำตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การจัดห้องสมุด การจัดทำคู่มือครู
4. การจัดทำสื่อการสอน
5. การปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอน การฝึกอบรม
6. การวัดและประเมินผล

หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งในระบบการศึกษา การจัดการศึกษาจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับเรื่องของหลักสูตร เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจของการดำเนินงาน การจัดการศึกษาจะเป็นไปในทิศทางใด ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ เพราะหลักสูตรเป็นที่รวมจุดมุ่งหมาย เนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันหมด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นทั้งผู้บริหาร ครูและผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ปกครอง ควรมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องของหลักสูตร โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บริหารโรงเรียน การเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน

1. ความหมายของหลักสูตร

สุมิตรา คุณานุกร (2520, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

บันลือ พฤษะวัน (2522, หน้า 87) กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึงกิจกรรมและประสบการณ์ที่ทางโรงเรียนจัดให้กับผู้เรียนแต่ละระดับ แต่ละชั้นตามเวลาที่กำหนด โดยประกอบด้วยเนื้อหา กิจกรรมและประสบการณ์อันเนื่องมาจากเนื้อหา

อำนาจ จันทรแป้น (2542, หน้า 38) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรเป็น 2 ด้าน คือ ในแนวกว้าง หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียนในความรับผิดชอบของสถาบันหนึ่ง รวมทั้งทุกสิ่งทุกอย่างที่สถาบันดำเนินการจัดทำขึ้นนั้นจนเป็นหลักสูตร หลักสูตรไม่ใช่เป็นสิ่งที่อยู่นิ่ง แต่ควรจะได้เน้นถึงกระบวนการปฏิบัติ การกระทำเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย

ส่วนในแนวแคบ หลักสูตรหมายถึงแผนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการสอน หรือก่อนการปฏิบัติจริงในโครงการใดก็ตาม มีลักษณะเป็นโครงการ หรือแนวทางให้ปฏิบัติ เป็นความหมายที่แยกหลักสูตรออกจากการสอนโดยเด็ดขาด

চার্জ বাক্স (2531, หน้า 7) อธิบายว่าหลักสูตร คือ แผนที่ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและประมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. (2529, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน

พนัส หันนาคินทร์ (2524, หน้า 175) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง ประสบการณ์ ทั้งหมดที่นักเรียนจะได้รับภายใต้การนำของครูหรือโรงเรียนนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะเกิดความงอกงาม ในด้านต่าง ๆ แก่นักเรียน ทั้งกาย อารมณ์ และสังคม

วีระ ตันตระกูล และคณะ (2525, หน้า 146) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง ข้อกำหนด แผนการเรียนการสอนเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความหมายตามแผนการศึกษาของประเทศ

ความหมายของหลักสูตร ตามพจนานุกรมการศึกษาของ Carter v. Good มีอยู่ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตรคือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้นหรือประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาสำคัญ ๆ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย เป็นต้น ฉะนั้นจึงหมายถึงหลักสูตรเป็นวิชา ๆ

2. หลักสูตรคือ เค้าโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบชั้น หรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป ฉะนั้นจึงหมายถึง หลักสูตรฉบับรวมทุกวิชาเข้าด้วยกัน

3. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ฉะนั้นจึงหมายถึงหลักสูตรทั้งฉบับซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาวิชาส่วนหนึ่งและประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง

ความหมายกว้าง ๆ ในการจัดการศึกษา ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่าเป็นประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้และพัฒนาตนไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา และจะต้องตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนและจะต้องสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สถานการณ์ทางเมือง การปกครอง สถานทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม และคุณธรรม

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่เอกสารแนวทางการจัดการศึกษา แต่ละระดับ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มวิชา ขอบข่ายของเนื้อหาวิชา

โครงสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และรวมถึงมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนและเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีสามารถนำไปพัฒนาการดำรงชีวิต

2. ประเภทของหลักสูตร

การแบ่งประเภท ของหลักสูตรเป็นการแบ่งตามแนวคิด ปรัชญา และทฤษฎีของการศึกษา ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 43-44) ได้แบ่งหลักสูตรออกเป็น 9 แบบดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (Subjective Curriculum) เป็นรูปแบบหลักสูตรดั้งเดิม โดยเน้นเนื้อหาสาระของแต่ละวิชาที่แยกจากกัน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแบบนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระ ซึ่งลักษณะหลักสูตรรายวิชา จะมีลักษณะดังนี้

เนื้อหาสาระแต่ละวิชาจะแยกจากกัน เช่น วิชาเลขคณิต ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา จะสอนแยกออกจากกันเป็นรายวิชา

1.1 แต่ละรายวิชาจะมีลำดับของเนื้อหาสาระ มีขอบเขตของความรู้ที่เรียงลำดับความยากง่าย และไม่เกี่ยวข้องถึงวิชาอื่น ๆ

1.2 วิชาแต่ละวิชา ไม่ได้โยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้หนึ่งกับการปฏิบัติในสถานการณ์จริง

1.3 การเลือกเนื้อหาสาระและการจัดเนื้อหาสาระ โดยยึดคุณค่าที่มีอยู่ในตัวของเรื่องที่สอนนั้น โดยมีแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถเอาไปใช้เมื่อต้องการ

2. หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Correlated Curriculum) หลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของวิชาอื่นที่สัมพันธ์กันมารวมเข้าด้วยกัน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ 2 วิชา โดยไม่ทำลายขอบเขตวิชาเดิมคือไม่ได้มีการผสมผสานเนื้อหาเข้าด้วยกัน เช่น การจัดเนื้อหา เน้นให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างระบบอิเล็กทรอนิกส์ และโทรทัศน์ ความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงหมูและการปลูกพืชโดยแสดงให้เห็นว่าแต่ละวิชาจะเสริมกันได้อย่างไร

3. หลักสูตรผสมผสาน (Fused Curriculum) เป็นการจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นรายวิชา โดยสร้างวิชา จากเนื้อหาวิชาจากวิชาที่เคยแยกสอนให้เป็นวิชาเดียวกัน แต่ยังคงรักษาเนื้อหาพื้นฐานของแต่ละวิชาไว้ หลักสูตรแบบนี้แตกต่างจากหลักสูตรสหสัมพันธ์ที่มีบูรณาการระหว่างวิชามากกว่าคือ การสอนวิชาเหมือนสอนวิชาเดียว

4. หลักสูตรหมวดวิชา (Board Fields Curriculum) เป็นรูปแบบหลักสูตรที่มีลักษณะหลายหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรสหสัมพันธ์ และหลักสูตรแบบผสมผสาน โดยการนำเนื้อหาหลาย ๆ วิชา จัดเป็นวิชาทั่วไปที่กว้างขวางขึ้น โดยเน้นถึงการรักษาคุณค่าของความรู้ที่มีเหตุผลมีระบบ เช่น มนุษย์กับเทคโนโลยี มนุษย์สัมพันธ์ เป็นต้น

5. หลักสูตรวิชาแกน (Core Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีวิชาใดวิชาหนึ่ง แกนของวิชาอื่น ๆ โดยเน้นเนื้อหาด้านสังคมและหน้าที่พลเมืองเพื่อแก้ปัญหา เช่น ประชากรและมลภาวะ การดำรงชีวิตในเมืองและชนบท

6. หลักสูตรที่เน้นทักษะกระบวนการ (Process Skills Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้เกิดทักษะกระบวนการ เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการในการแก้ปัญหา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีความสามารถในด้านทักษะกระบวนการดังนี้

6.1 มีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้

6.2 ใช้กระบวนการให้เป็นสื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

6.3 ให้รู้ธรรมชาติของกระบวนการ

7. หลักสูตรที่เน้นสมรรถภาพ (Competency or Performances Based Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์โดยตรง ระหว่างจุดมุ่งหมาย กิจกรรม การเรียนการสอนและความสามารถในการปฏิบัติที่ต้องการ ไว้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือจุดประสงค์ด้านความสามารถ จากนั้นก็วางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุแต่ละจุดประสงค์ และมีการตรวจสอบการปฏิบัติของผู้เรียน ก่อนที่จะผ่านไปเรียน ตามจุดประสงค์ต่อไป เช่น การฝึกสอนแบบจุลภาค การสอนพิมพ์ดีด

8. หลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและปัญหาสังคม (Social Activities and Problem Curriculum) หลักสูตรแบบนี้จะต่างกันไปตามแนวคิดของแต่ละกลุ่ม เช่น ผู้ที่มีแนวคิดว่าการดำรงชีวิตในสังคมจริง ในการสร้างหลักสูตรจึงยึดรากฐานของหน้าที่ทางสังคมหากมีแนวความคิดว่าหลักสูตรควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหา หรือเรื่องต่าง ๆ ของชีวิตในสังคมชุมชน เช่น การป้องกันมลภาวะ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

9. หลักสูตรที่เป็นความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล (Individual Needs and Interest Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นความสนใจและความต้องการของผู้เรียน เช่น การเน้นที่ผู้เรียน การเน้นที่ประสบการณ์ โดยหลักสูตรที่สร้างขึ้นตามความรู้ และความสนใจของผู้เรียนมีความยืดหยุ่นสูงและผู้เรียนสามารถเรียนได้เป็นรายบุคคล เช่น หลักสูตรของโรงเรียน Summer Hill ซึ่งอังกฤษซึ่ง นิล (Niel 1960) สร้างขึ้น โดยทำโรงเรียนให้สอดคล้องกับเด็กเป็นต้น

อำนาจ จันท์แป้น (2542, หน้า 23) ได้แบ่งหลักสูตรออกเป็น 3 ระดับดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรแกนที่เขียนไว้กว้าง ๆ โดยบรรจุสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศต้องเรียนรู้เหมือนกันเพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไว้

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ การนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมนั้น สาระการเรียนรู้จะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นมากขึ้น เป็นการเรียนรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตจริง

3. หลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุด เพราะสังคมจะเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักสูตรระดับนี้ว่าครูจะสามารถทำหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่

อำนาจ บุญช่วย (2533, หน้า 21-26) ได้แบ่งหลักสูตรออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. หลักสูตรรายวิชา (Subjective Curriculum) เป็นหลักสูตรแบบดั้งเดิมจะประกอบด้วยสิ่งที่ต้องการสอนเป็นรายวิชา โดยแต่ละวิชาไม่มีความจำเป็นต้องสัมพันธ์กัน

2. หลักสูตรหมวดวิชา (Board Fields Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละวิชาลง แต่จัดไว้เป็นหมวดวิชากว้าง ๆ เช่น เลือกเนื้อหาจากประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม มารวมเป็นหมวดวิชาสังคมศึกษา

3. หลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์ (Activities and Experience Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ยึดในหลักการที่ว่าประสบการณ์ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือเรียนโดยการแก้ปัญหา

4. หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and life Function Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ยึดเอาสังคมและชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต เพราะมีการเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชากับชีวิตจริง

5. หลักสูตรแบบแกน (Core Curriculum) เป็นหลักสูตรที่พยายามผสมผสานเนื้อหาวิชากับประสบการณ์ที่จำเป็นของผู้เรียนเข้าด้วยกัน และพยายามดึงเอาความต้องการของสังคมเข้ามาเป็นศูนย์กลางของหลักสูตร

หลักสูตรถึงแม้ว่าจะแบ่งเป็นกี่ประเภทก็ตาม ในแง่ของตัวหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้จะพบว่า หลักสูตรแต่ละแบบย่อมมีลักษณะที่เด่นและด้อยอยู่ในตัวเอง หลักสูตรแบบใดแบบหนึ่งจะเหมาะสมสำหรับยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง การปฏิรูปหลักสูตรจึงควรคำนึงถึงระดับในการจัดการศึกษา สภาพเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งบริบทต่าง ๆ ในกาลสมัยนั้น ๆ กรมวิชาการ (2536, หน้า 10) ระบุว่า หลักสูตรที่พึงประสงค์ในปัจจุบัน ควรเป็นหลักสูตรที่เปิดกว้าง และให้

ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในแก้ปัญหา โดยนำภูมิความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาแก้ปัญหา ในเรื่องการเรียนการสอน ดังนั้นลักษณะของหลักสูตรควรพิจารณาลักษณะที่สำคัญหลาย ๆ ด้าน ได้แก่มีความยืดหยุ่น เน้นความเป็นชาติ ได้แก่ ภาษา แต่มีความเหมาะสม เฉพาะกับท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นในเวลาเดียวกัน มีทั้งส่วนที่เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อมีส่วนที่เน้นสิ่งแวดล้อม พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งในแง่ของการใช้ การรักษา และการอนุรักษ์ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงกำหนดไว้ในมาตรา 27 ถึงแนวทางการจัดหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดทำไว้ 2 ระดับ คือ ระดับชาติ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การศึกษาต่อและระดับท้องถิ่นกำหนด ให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำ สารของหลักสูตรเสริมจากหลักสูตรแกนกลางในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

3. การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นเรื่องที่ต้องการ การตัดสินใจและขั้นตอน ตั้งแต่การเริ่มตั้งวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะ การเลือกเนื้อหาให้ตรงและครอบคลุม ชนิดของประสบการณ์การเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและวัตถุประสงค์ และสุดท้ายคือ วิธีการประเมินผลของการเรียนรู้นั้น

การตัดสินใจ ควรจะเป็นคณะกรรมการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการพัฒนาหลักสูตร การตัดสินใจมีระดับกว้าง เช่น นโยบาย ประเภทของกำลังคนที่ต้องการ วัตถุประสงค์ เป็นต้น ส่วนในอีกระดับหนึ่ง อาจเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะเนื้อหา วิธีสอน และการประเมินผล และอีกระดับหนึ่งก็คือ การบริหารหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรต้องทำอย่างเป็นระบบ มีหลักเกณฑ์ และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงตรง ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 58)

อำนาจ จันทร์แป้น (2542, หน้า 17,21) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมา หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่สร้างขึ้นมาแล้ว ให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลาและสังคม นักการศึกษาของไทยมักนิยมใช้คำว่า การพัฒนาหลักสูตรการปรับปรุงหลักสูตร หรือการยกร่างหลักสูตร ซึ่งก็มีความหมายทำนองเดียวกัน

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คำว่า การพัฒนาหลักสูตร โดยทั่วไปมักจะมุ่งเน้นไปที่ การวางแผนหลักสูตรหรือการให้ได้มาซึ่งเอกสารหลักสูตร อันประกอบด้วย การกำหนด

วัตถุประสงค์การคัดเลือกเนื้อหาสาระ การกำหนดวิธีการเรียนการสอน การคัดเลือกและการผลิตสื่อ การกำหนดเครื่องมือและเกณฑ์ การวัดผล ฯลฯ ดังนั้น ผลผลิตของการพัฒนาหลักสูตรจึงปรากฏในลักษณะเป็นเอกสารที่ประกอบไปด้วย องค์ประกอบต่าง ๆ ดังได้กล่าว ซึ่งปรากฏการเปลี่ยนแปลงให้เห็นได้เด่นชัดจากกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตร แต่สิ่งสำคัญที่ถูกละเลยไป ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรที่เป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติ ทำให้ขาดความสำคัญระหว่าง แผน หลักสูตร และการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

การพัฒนาหลักสูตร ที่มีประสิทธิภาพ จึงควรมีแบบที่สมบูรณ์ ดังที่ อานาจ จันทร์แป้น (2532) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการวิเคราะห์สถานการณ์
2. การวางแผน ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการสร้างโปรแกรม
3. การสื่อสารและการนำไปใช้ อันได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาองค์การ และการจัดการ

4. การกำกับ ติดตาม นิเทศและการประเมิน

ผลกระทบต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนมีดังนี้

1. ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
2. การพัฒนาหลักสูตรที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ครูบางส่วนมีกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย
3. ทำให้โรงเรียนเกิดความรับผิดชอบ ในการคิดและการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับความจริงในชุมชนมากกว่าทำหน้าที่ประสานกับส่วนกลาง
4. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบทบาทและพฤติกรรมของครูให้มีความเป็นนักพัฒนา

สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นการนำผลการประเมินการใช้หลักสูตรมาวิเคราะห์ปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของการจัดการเรียนการสอนคือเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดของการจัดการเรียนการสอนต่อไป

การจัดการเรียนการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 72-73) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน เน้นการถ่ายทอดความรู้ กิจกรรมต่าง ๆ จากผู้สอนไปยังนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาและทักษะ

กระบวนการ และการประเมินผล ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะให้ผลดีจะต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบ คือ

1. มีตัวป้อน (Input) ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาวิชา สื่อการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวก

2. กระบวนการ (Process) หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นการวางแผนการสอน และการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล การสอน

3. ผลผลิต (Products) เป็นผลสมบูรณ์ของผู้เรียน จากการวัดและประเมินผล การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ปรารถนา ของผู้เรียนเป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตร

ของพูล บุญอึ้ง (2544, หน้า 36-39) ได้กล่าวไว้ว่าในทางวิชาการนั้นครูมืออาชีพจะต้องเปลี่ยนแนวคิดอย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. ต้องยึดหลักการที่ว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ (All Children Can Learn) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 บัญญัติว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ในการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 24 ยังได้ชี้ว่า ในการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นั่นคือครูจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ทุกคนเก่ง ไม่เท่ากัน และเก่งคนละเรื่อง จึงต้องมีการวิเคราะห์ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทุกคนสามารถได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพ มีความสุข ความสำเร็จในชีวิตได้เท่าเทียมกัน

2. ต้องถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เดิมใช้คำว่านักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center) ต่อมาเมื่อได้แย้งว่าการเรียนไม่มีเฉพาะวัยเด็ก แต่การศึกษาเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Long Life Education) จึงได้ใช้คำว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centered) แต่การปฏิบัติยังมีการคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง โดยผู้สอนให้นักเรียนหาความรู้เอง พบความรู้เอง โดยครูไม่ได้เอื้ออำนวยความสะดวกอะไรเลย จึงใช้คำว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

หากวิเคราะห์ตามหลักการสอนแล้ว ซึ่งก็หมายถึงการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้พบความรู้เอง เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ มากกว่ายัดเยียด เนื้อหาให้แก่ผู้เรียน การเรียนรู้สัมพันธ์กับการนำไปใช้ในชีวิตจริง ผู้เรียน เรียนอย่างมีความสุข ครูเป็นเพียงผู้เอื้ออำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ไม่เป็นผู้บอกผู้สอนเหมือนแต่ก่อน

การเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนครูจะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ใน 2 เรื่องใหญ่ คือ ประการแรก เปลี่ยนจากผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรม การเรียนรู้ ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดว่า

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้นำไปใช้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. การจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน ร่วมกันปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่ง วิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. การจัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อช่วยกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้สรุปข้อบกพร่องของผลงานทางวิชาการ ดังนี้

1. ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดียวกันตลอดทุกแผนการสอน คือ แบ่งกลุ่มให้อ่านใบความรู้ แล้วทำใบงาน หรือให้ศึกษาจากภาพ แผ่นโปสเตอร์ และคำบรรยาย

2. กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเน้นความรู้เป็นส่วนใหญ่ มากกว่าเป็นการฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ เพื่อให้มีการปฏิบัติ สร้างเจตคติ หรือทักษะด้านอื่น ๆ

3. วิธีการสอนเป็นแบบบอก ไม่บอกโดยครูก็บอกโดยเอกสาร

4. เนื้อหามากเกินความจำเป็นที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในระดับนั้น ๆ

5. กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ใช้การลอกใจห้อยตัวอย่าง และวิธีทำ ต้องแสดงว่าสอนอย่างไรบ้าง

6. กระบวนการที่ใช้ วิธีสอนที่ใช้ไม่สอดคล้องกับลักษณะวิชาที่จัดทำผลงานทาง วิชาการ เช่น การใช้กระบวนการสร้างความตระหนัก ตลอดทั้งที่เนื้อหากิจกรรมควรเป็นทักษะ

อื่น ๆ ได้ ควรใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการแก้ปัญหา ทักษะกระบวนการ 9 ชั้น เป็นต้น

7. กิจกรรมการสอนยังไม่เน้นการปฏิบัติ ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเพื่อนักเรียนจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ไม่ใช้เน้นเนื้อหา ความรู้ให้มากอย่างเดียว

8. กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนหนึ่ง ยังเน้นครูเป็นศูนย์กลาง บทบาทของนักเรียนในการเรียนมีน้อยมาก บางกิจกรรมก็ไม่ชัดเจนว่าครูหรือนักเรียนเป็นผู้ทำกิจกรรม

9. การเรียนต้องสอดคล้องกันในสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ส่วนใหญ่พบว่าไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อก็ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

ประการที่สอง การเปลี่ยนวัฒนธรรมทางวิชาชีพใหม่ โดยครูจะต้องเลิกวิธีสอนโดย “มือซ้ายจับหนังสือ มือขวาจับชอล์ค ถ้าไม่เขียนตามก็บอกให้ลอกจากกระดาน” เป็นการพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบของการวิจัย กล่าวคือ ครูจะเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการสอนเสียใหม่ ให้เป็นการทำงานเป็นกระบวนการ มีขั้นมีตอน มีหลักวิชา ที่เรียกว่ากระบวนการพัฒนางาน (Development Process) เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ ปัญหาในการเรียนการสอน (ทั้งหลักสูตรและผู้เรียน) ศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหา หรือการพัฒนาการเรียนการสอน สร้างสื่อหรือนวัตกรรมในการพัฒนาการเรียนการสอน ดำเนินการในการพัฒนาการเรียนการสอน ติดตาม ประเมินผลและรายงาน กล่าวโดยสรุปให้ง่าย ๆ ก็คือ “วิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทาง สร้างนวัตกรรม นำไปใช้รายงานผล “หรือในหมู่นักวิชาการศึกษาเรียกว่า กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนนั่นเอง

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 30 และมาตรา 24 (5) ได้กำหนดว่า ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ การศึกษา และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ และสามารถใช้ในการวิจัยเน้นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียน อาจเรียนรู้ไปพร้อมกันทั้งนี้ ก็เพื่อให้บรรลุนโยบายของรัฐบาลที่แถลงไว้ว่า การศึกษาสร้างคน การศึกษาสร้างงาน และการศึกษาสร้างชาตินั่นเอง

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทั้งที่เป็นเนื้อหา ทักษะ กิจกรรม การประเมินผล จากครูผู้สอนไปยังผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาความรู้ ความสามารถเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

การนิเทศภายใน

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนระบบการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาจึงต้องแปรเปลี่ยนไปตามระบบการศึกษา เช่น หลักสูตร การจัดการ และการดำเนินการสอน ผู้บริหารและครูอาจารย์ในสถานศึกษา จำเป็นต้องได้รับความรู้เพิ่มเติม และพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงและก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเป็นอยู่

สิ่งหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาครูอาจารย์ในด้านวิชาการ และช่วยให้งานวิชาการก้าวหน้าทีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็คือ การนิเทศการศึกษา ปัจจุบันการนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์จากกรมนี้ ไม่สามารถจะทำได้อย่างทั่วถึงเนื่องจากการขยายตัวในด้านจำนวนสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา ตลอดจนสาขาวิชาในสถานศึกษานั้น ทำให้ครูอาจารย์ในสถานศึกษาเพิ่มจำนวนขึ้นมากกว่าเดิมมาก การนิเทศการศึกษาจากภายนอกหรือการศึกษานิเทศจึงไม่เพียงพอ เพราะการที่ศึกษานิเทศก์น้อยกับความรู้ของศึกษานิเทศก์ไม่สามารถครอบคลุมไปทุกสาขาวิชา เมื่อเปรียบเทียบกับครูอาจารย์ของสถานศึกษา และจำนวนครูอาจารย์และนักเรียนนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ จึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายในสถานศึกษา

การจัดนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการหรือวิธีการหรือกิจกรรมที่บุคลากรภายในสถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Supervision” ตามรูปศัพท์หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำและปรับปรุงในพจนานุกรมหมายถึง การชี้แจงการ แสดงและการจำแนก

Goldhammer R. and Others (1980, หน้า อ้างอิงมาจากปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2535, หน้า 260) ได้สรุปจากคำจำกัดความการนิเทศไว้ว่าเป็นลักษณะงานที่มอบหมายให้ครูหรือผู้นิเทศที่จะกระตุ้นให้ครู หรือครูแนะแนวในสถานศึกษาได้มีการพัฒนาในการที่จะนำวิธีสอน สื่อการเรียนการสอนมาใช้โดยเน้นถึงทักษะในการติดต่อสื่อสารปัจจุบัน การนิเทศการศึกษาเป็นความพยายามที่จะช่วยเหลือครูแก้ปัญหา ช่วยเหลือครูในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างครูและนักเรียน

Glickman, C.D. (1981, หน้า อ้างอิงมาจาก ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2535 ,หน้า 260) ได้ให้ความคิดเกี่ยวกับการนิเทศว่าเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับงานและ หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการ

ปรับปรุง การเรียน การสอนซึ่งเป็นการสอนในเรื่องหลักการ การจัดครูเข้าสอน การสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกการเรียนและพัฒนาครู รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอน

Spears, H.(1967, หน้า อ้างอิงมาจาก กิติมา ปริทัศน์ 2532, หน้า 261) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยการทำงานร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนี้ เป็นกระบวนการกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครูและมุ่งหวังที่จะช่วยเหลือครู เพื่อช่วยให้ครูได้ช่วยตนเองได้

Good, C.V.(1973, หน้า อ้างอิงมาจาก กิติมา ปริทัศน์ 2532, หน้า 261) ได้ให้ความหมายของ การนิเทศการศึกษา ว่าเป็นความพยายามของผู้ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยเหลือในการให้คำแนะนำแก่ครู หรือครูอื่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น ช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู

Harris, Ben M.(1975, หน้าอ้างอิงมาจากกิติมา ปริทัศน์ 2532, หน้า 262) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศว่าหมายถึง สิ่งทีบุคคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคงไว้ หรือเปลี่ยนแปลงปรับปรุงการดำเนินการเรียนการสอนในโรงเรียน มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพในด้านการสอนเป็นสำคัญ

Marks, J.R, Stoops, E. and Stoops, J.K.(1978, หน้า อ้างอิงมาจาก กิติมา ปริทัศน์ 2532, หน้า 262) ได้กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาว่า คุณค่าของการนิเทศการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาและปรับปรุงการเรียน การสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์และส่งผลสะท้อนไปถึงการพัฒนานักเรียนด้วย

ชาญชัย อาจิณสมจารย์ (2525, หน้า 5) ได้ให้คำจำกัดความว่าการนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการสร้างสรรค์ที่ไม่หยุดนิ่ง ในการให้การแนะนำ และชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครูและนักเรียน เพื่อการปรับปรุงตัวของเขาเองและสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และการศึกษาที่พึงประสงค์

สันต์ ธรรมบำรุง (1975, หน้า 10) ได้ให้ความหมายว่าการนิเทศการศึกษาหมายถึง การช่วยเหลือ การแนะนำ การชี้แจง การบริหาร การปรับปรุงที่เกี่ยวข้องกับการสอน ในการที่จะส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

1. การชี้แนะ แนะนำ และให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครู
2. การปรับปรุงการสอนและสถานการณ์ในกระบวนการเรียนรู้
3. ต้องการผลสัมฤทธิ์ในเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่เหมาะสม

ดังนั้นการนิเทศการศึกษาน่าจะหมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำ และให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าการนิเทศการศึกษาจะเป็นกระบวนการในการแนะนำช่วยเหลืออย่างหนึ่ง แต่กระบวนการนี้ก็จัดว่าเป็นปรัชญา เพราะเป็นเรื่องของการแสวงหาความจริง (Reality) ความรู้ (Knowledge) และคุณค่า (Value) ในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา การนิเทศยังจัดว่าเป็นวิทยาศาสตร์ด้วย เพราะเป็นเรื่องราวของความจริงที่พิสูจน์ได้ และทดลองได้ และประการสุดท้าย การนิเทศการศึกษาเป็นประชาธิปไตย เพราะการนิเทศการศึกษา ใช้หลักการต่าง ๆ ของประชาธิปไตยมาดำเนินการ ซึ่งได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกัน (Respect For Individual) การแบ่งปัน ร่วมงาน และประสานงานกัน (Sharing, Participating, Cooperating) และมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา (Faith in the method of intelligence)

2. ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา

ชาญชัย อาจิณสมมาตร (2525) กล่าวว่า ในปัจจุบันการนิเทศมีความจำเป็นต่อกระบวนการเรียนการสอนมาก ด้วยเหตุผลดังนี้

1. การศึกษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและยุ่งยาก จำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศเพื่อเป็นการให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน
2. การนิเทศการศึกษา เป็นงานที่มีความจำเป็นต่อความเจริญ งามของงานของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ครูก็ต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอย่างเสมอในขณะทำงานในสถานการณจริง
3. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครู ในการเตรียมการสอน
4. การพัฒนาการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครู เป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่เสมอ

วิจิตร วรุตบางกูรและคณะ (2524, หน้า 10) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา เนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
2. ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยมิหยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนก็เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ

3. การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากครูชำนาญการโดยเฉพาะ จึงจะทำให้การแก้ปัญหาสำเร็จลุล่วง

4. การศึกษาของประเทศ ไม่อาจจะรักษามาตรฐานไว้ได้ จะต้องมีการควบคุมดูแลด้วยระบบนิเทศการศึกษา

ด้วยเหตุผลความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้มีหน้าที่นิเทศจึงควรจะต้องจัดทำแผนการเพื่อช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการเรียนการสอน หรือช่วยเหลืองานเองในการสอนได้ ทำให้ครูก้าวทันโลกที่กำลังเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่

3. จุดมุ่งหมายของการนิเทศ

Adam, H, and Frank G (1966, อ้างอิงใน กิตติมา ปรีดีดีลล 2532, หน้า 264) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูค้นหาและรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง
2. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเองโดยช่วยให้ครูรู้ว่าอะไรที่เป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่และจะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร
3. เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคงในอาชีพ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของงาน
4. เพื่อช่วยให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้
5. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียนและให้การสนับสนุนโรงเรียน
6. ช่วยให้ครูเข้าใจปรัชญาและความต้องการการศึกษา

สำหรับการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ.2519 ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความมุ่งหมายของงานนิเทศการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตรและให้ได้ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา ทำให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาของนักเรียน
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น

4. เพื่อรักษา พิจารณาส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุก
ระดับ

5. เพื่อให้ความช่วยเหลือและประสานงานในทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด
กระทรวงและสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนงานขององค์การระหว่างประเทศ
ยง รัชชวีรสตุ (2524, หน้า 4-15) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายสำคัญของการนิเทศ
การศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูได้มองเห็นและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษา และหน้าที่ของ
โรงเรียนที่จะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์

2. เพื่อช่วยให้ครูได้มองเห็นปัญหาและความต้องการของเยาวชน รวมทั้งการจัด
สนองความต้องการของเยาวชน ตลอดจนช่วยแก้และป้องกันปัญหาอันจะพึงมีต่อเยาวชนด้วย

3. เพื่อช่วยสร้างความเป็นผู้นำที่ดีตามวิถีทางแบบประชาธิปไตยให้แก่ครู

4. เพื่อช่วยสร้างกำลังใจของคณะครูให้อยู่ในสถานที่ดีและเป็นขวัญและช่วยปฏิบัติ
เป็นคณะด้วยกำลังสติปัญญาเพื่อบรรลุจุดหมายเดียวกัน

5. เพื่อช่วยพิจารณามอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของครูแต่ละงาน
และช่วยปรับปรุงส่งเสริมครูให้สามารถปฏิบัติงานที่มอบหมายให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

6. เพื่อช่วยให้ครูได้พัฒนาความสามารถในการสอน

7. เพื่อช่วยประเมินผลงานของครูโดยดูจากความเจริญงอกงามของเด็ก

8. เพื่อช่วยให้ครูใหม่ได้เข้าใจโรงเรียน งานของโรงเรียนและงานอาชีพครู

9. เพื่อช่วยให้ครูทราบปัญหาในการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนและช่วยครูในการ
วางแผนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวให้เหมาะสม

10. เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ในท้องถิ่นได้ทราบและเข้าใจโครงการ
ของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อแสวงหาความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือ

11. เพื่อประสานงานผู้บริหารการศึกษา ในอันที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งโรงเรียนไม่
อาจกระทำได้ตามลำพัง

12. เพื่อช่วยให้ครูได้ใช้เวลาและความสามารถไปในทางที่เป็นประโยชน์

จากความมุ่งหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การนิเทศศึกษามุ่งที่จะช่วยเหลือและ
ประสานงานในด้านวิชาการในโรงเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรปรับปรุงการเรียนการสอนของครู
ให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของการศึกษาของโรงเรียน ปรับปรุงและ
ประเมินผลการเรียนการสอน ตลอดจนจนช่วยให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพของครู และสร้าง
ความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

4. ประเภทของงานนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา อาจแบ่งออกตามวิธีปฏิบัติงานเป็น 4 แบบ คือ

1. การนิเทศเพื่อแก้ไข (Correction) เป็นการนิเทศที่เกิดจากการพบข้อผิดพลาด และบกพร่องก็ให้ทางการช่วยแก้ไขโดยวิธีการต่าง ๆ

2. การนิเทศเพื่อป้องกัน (Prevention) เป็นการนิเทศที่พยายามหาวิธีการต่าง ๆ มาจัดดำเนินงานเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

3. การนิเทศเพื่อก่อ (Construction) เป็นการนิเทศที่เกิดจากความพยายามที่จะกระทำในทางที่เหมาะสมเพื่อความเจริญเติบโตในอนาคต เช่น การใช้ระเบียบวิธีสอนที่ดีเป็นประจำ ช่วยให้การกำลังใจช่วยกระตุ้นให้ครูทำงานด้วยความกระฉับกระเฉง

4. การนิเทศเพื่อการสร้างสรรค์ (Creation) เป็นการนิเทศที่พยายามจะคิดสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน

ชาลี มณีศรี (2523, หน้า 56-59) ได้กล่าวว่านอกจากนี้ ถ้าหากแบ่งประเภทการนิเทศโดยทั่ว ๆ ไปแล้วอาจแบ่งออกเป็น 5 อย่าง คือ

1. การนิเทศแบบตรวจตรา (Inspection Supervision) เป็นการนิเทศที่ใช้การตรวจตรา มากกว่าการแนะนำ เป็นการตรวจตราการสอน การทำงานของครูเป็นหลัก วิธีการนี้ครูจะขาดความคิดริเริ่ม มีความคับข้องใจในการทำงาน

2. การนิเทศแบบเสรีนิยม (Laissez Faire Supervision) เป็นการนิเทศที่ใช้หลักการประเมินค่าว่า ดี เลว เพียงใด ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ทำไว้ร่วมกัน ปล่อยให้ครูสอนไปตามที่ตนเห็นสมควร ไม่มีการแนะนำ ปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น ถ้าไม่มีเรื่องราวเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ ถือว่าครูทำงานดีอยู่แล้ว เมื่อเกิดเหตุร้ายแรงมีผลเสียหายก็สายเกินแก้

3. การนิเทศแบบบังคับ (Coersive Supervision) เป็นการนิเทศที่มุ่งให้ครูเปลี่ยนแปลงการสอนตามที่ตัวเองอยากจะเป็น มาตรการยึดหยุ่นตารางเรียน ตารางสอนกำหนดไว้ตายตัว จะตรวจสอบตลอดเวลาว่าได้ทำตามกฎข้อบังคับที่วางไว้หรือไม่ ผู้สอนไม่มีหน้าที่ที่จะพิจารณาความมุ่งหมายของการสอบ ผู้บังคับบัญชาจะควบคุมรับผิดชอบการสอนของครู

4. การนิเทศแบบฝึกอบรมแนะนำ (Supervision as Training and Guidance) เป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศเป็นผู้เลือกวิธีสอนให้ครูได้รับการอบรม หรือปฏิบัติงานตามแนวที่ศึกษานิเทศก์วางไว้ ครูไม่จำเป็นต้องคิดหาวิธีการของตนเอง เพราะมีวิธีการที่ได้รับการฝึกจากศึกษานิเทศก์อยู่แล้ว ครูขาดความคิดริเริ่มเพราะต้องทำตามผู้นำตลอดเวลา มีขอบเขตจำกัดในการปรับปรุงตัวครู และวิธีการสอนของครูเป็นสำคัญ

5. การนิเทศการศึกษาแบบประชาธิปไตย (Supervision as Democratic Leadership) เป็นการนิเทศที่เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม มติข้อตกลงจากกลุ่ม เคารพนับถือคนอื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ดำเนินการแก้ปัญหาตามหลักเหตุผลตามขั้นตอน จัดสรรงานให้ครูได้ทำงานตามความสามารถของตน ส่งเสริมความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นในคนอื่น

5. หลักสำคัญของการนิเทศการศึกษา

Brigg, T.H. and Justman, J. (1952, อ้างอิงใน กิติมา ปรีดีติติก, 2532, หน้า 273) ได้เสนอหลักการนิเทศสำหรับผู้บริหารไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาต้องเป็นประชาธิปไตย
2. การนิเทศการศึกษาต้องเป็นการส่งเสริมและสร้างสรรค์
3. การนิเทศการศึกษาควรจะต้องอาศัยความร่วมมือของวิทยากรหลายคนมากกว่าที่จะแบ่งผู้นิเทศออกเป็นรายบุคคล
4. การนิเทศการศึกษา ควรตั้งอยู่บนรากฐานของการพัฒนาวิชาชีพมากกว่าจะเป็นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล
5. การนิเทศการศึกษา จะต้องคำนึงถึงความถนัดของแต่ละบุคคล
6. จุดมุ่งหมายสูงสุดของการนิเทศการศึกษา คือ พยายามให้เด็กเกิดความรู้ความสามารถ ตามความมุ่งหมายของการศึกษา
7. การนิเทศการศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องอยู่กับการส่งเสริมความรู้ความอบอุ่นให้แก่ครูและการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่คณะ
8. การนิเทศการศึกษาควรเริ่มต้นจากสภาพการปัจจุบันที่กำลังประสบอยู่
9. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้า และความพยายามของครูให้สูงขึ้น
10. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการส่งเสริมและปรับปรุง สมรรถวิสัย ทักษะคติ และข้อคิดเห็นของครูให้ถูกต้อง
11. การนิเทศการศึกษาพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำอย่างเป็นพิธีการให้มากควรทำงานง่าย ๆ
12. การนิเทศการศึกษา ควรใช้เครื่องและกลวิธีง่าย ๆ
13. การนิเทศการศึกษา ควรตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล
14. การนิเทศการศึกษาควรมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและสามารถประเมินผลได้ด้วยตนเอง

วินัย เกษมเศรษฐ (2521, หน้า 6-25) ได้กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัย หลักการต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักสภาพผู้นำ (Leadership) คือ การใช้อิทธิพลของบุคคลที่จะทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเป็นไปตามเป้าประสงค์
2. หลักความร่วมมือ (Cooperation) คือ การกระทำร่วมกัน และรวมพลังทั้งหมดเพื่อแก้ปัญหาด้วยกัน โดยยอมรับและยกย่องผลของความร่วมมือในการปรับปรุงการเรียนการสอนจากหลายฝ่ายและทำหน้าที่และความรับผิดชอบชัดเจนในการจัดองค์กร การประเมินผลตลอดจนการพิจารณา
3. หลักการเห็นใจ (Considerateness) คือการนิเทศการศึกษาจะต้องคำนึงถึงตัวบุคคลที่ร่วมงานด้วยความเห็นใจ จะทำให้ตระหนักในคุณค่าของมนุษย์สัมพันธ์
4. หลักการสร้างสรรค์ (Creativity) คือการนิเทศการศึกษา จำต้องทำให้ครูเกิดพลังที่จะคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ หรือทำงานด้วยตนเองได้
5. หลักบูรณาการ (Integration) เป็นกระบวนการซึ่งรวมสิ่งกระจัดกระจายให้สมบูรณ์มองเห็นได้
6. หลักการมุ่งชุมชน (Community) เป็นการแสวงหาปัจจัยที่สำคัญในชุมชน และการปรับปรุงปัจจัยเหล่านั้น เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
7. หลักการวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ ซึ่งเกี่ยวกับการแสดงผลในอนาคต การกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการล่วงหน้า การพัฒนาทางเลือกเพื่อปฏิบัติให้บรรลุถึงจุดประสงค์และการเลือกทางปฏิบัติให้เหมาะสมที่สุด
8. หลักการยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถที่จะถูกเปลี่ยนแปลงได้ และพร้อมอยู่เสมอที่จะสนองความต้องการสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป
9. หลักวัตถุวิสัย (Objectivity) หมายถึง คุณภาพที่เป็นผลมาจากหลักฐานตามสภาพความจริงมากกว่าความเห็นของบุคคล
10. หลักการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การหาความจริงโดยการวัดที่แน่นอนและหลายอย่าง

6. กระบวนการนิเทศการศึกษา

กระบวนการนิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินการในการนิเทศให้ได้รับความสำเร็จ มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Planning) ได้แก่ การคิด การตั้งวัตถุประสงค์ การคาดการณ์ล่วงหน้า การกำหนดตารางงาน การค้นหาวิธีปฏิบัติงานและการวางโปรแกรมงาน

2. **ขั้นการจัดโครงสร้างงาน (Organizing)** ได้แก่ การตั้งเกณฑ์มาตรฐาน การรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งคนและวัสดุอุปกรณ์ ความสัมพันธ์แต่ละชั้น การมอบหมายงาน การประสานงาน การกระจายอำนาจหน้าที่ โครงสร้างขององค์การ และการพัฒนานโยบาย

3. **ขั้นการนำเข้าสู่การปฏิบัติ (Leading)** ได้แก่ การตัดสินใจ การเลือกสรรบุคคล การเร้าใจผู้มีกำลังใจคิดริเริ่มอะไรใหม่ ๆ การสาธิต การจูงใจ และให้คำแนะนำ การสื่อสาร การกระตุ้นส่งเสริมกำลังใจ การแนะนำนวัตกรรมใหม่ ๆ และการให้ความสะดวกในการทำงาน

4. **ขั้นการควบคุม (Controlling)** ได้แก่ การสั่งการ การให้รางวัล การลงโทษ การให้โอกาส การตำหนิ การไล่ออก และการบังคับให้กระทำตาม

5. **ขั้นประเมินผล (Appraising)** ได้แก่ การตัดสินใจการปฏิบัติงาน การวิจัย การวัดผล การปฏิบัติงาน กิจกรรมที่สำคัญ คือ พิจารณาผลงานในเชิงปฏิบัติว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด และวัดผลด้วยการประเมินอย่างมีแบบแผน มีความเที่ยงตรง ทั้งนี้ควรจะมีการวิจัยด้วย

จะเห็นได้ว่ากระบวนการนิเทศเป็นการทำงานอย่างมีแบบแผน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์งานการเรียนการสอนของครู เพื่อจะได้ทราบปัญหา ระบุปัญหาที่จะต้องรีบแก้ไข ปรับปรุงก่อนหลัง แล้วจึงวางแผนที่จะดำเนินงาน โดยหาทางเลือกที่จะแก้ปัญหาคือที่สุด ต่อจากนั้นก็ดำเนินการตามขั้นตอนตามลำดับจนถึงขั้นการประเมินผล การปฏิบัติ แล้วจึงนำผลการปฏิบัติไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

7. วิธีการนิเทศการศึกษา

สาย ภาณุรัตน์ (2517, หน้า 52-54) ได้เสนอเทคนิคการนิเทศไว้หลายอย่างดังนี้

1. **เทคนิคเสนอแนะ** ผู้นิเทศจะต้องหาทางเสนอแนะวิธีการต่าง ๆ เช่น วิธีสอน วิธีแก้ปัญห และแหล่งความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ครูเพื่อให้ครูทราบและเลือกปฏิบัติได้ถูกต้อง

2. **เทคนิคสาธิต** ผู้นิเทศจะต้องลงมือปฏิบัติงานให้ครูได้เห็นจริง อาจจะเป็นการสาธิต การสอน การจัดทำอุปกรณ์การสอนเพื่อเป็นแนวทางให้ครูปฏิบัติต่อไป

3. **เทคนิคกัยวิสัย** ผู้นิเทศจะต้องเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความสามารถออกมาให้เต็มที่ แล้วช่วยเสริมต่อหรือจัดการบางสิ่งบางอย่างได้ในบางกรณี ออกมาในรูปของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4. **เทคนิคชวนพาที่** ผู้นิเทศจะชวนพูดคุยเรื่องวิชาการและหลักการโดยไม่ให้ครูรู้สึกว่ากำลังถูกนิเทศ ในขณะที่เดียวกันก็สอดแทรกสิ่งที่ขาดตกบกพร่องให้

5. **เทคนิคแพร่พิมพ์** ผู้นิเทศเสนอเทคนิคและวิทยาการใหม่ ๆ ที่น่าสนใจให้แก่ครู อาจจะได้โดยการออกเอกสารทางวิชาการ หรือไม่ก็ออกไปนิเทศกับครูโดยตรง

6. เทคนิคปลุกมหานิยม ผู้นิเทศจะใช้มนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู ยิ้มแย้ม แจ่มใส พูดคุยกันด้วยปัญหาส่วนตัวและอื่น ๆ ในขณะที่เดียวกันสอดแทรกปัญหาทางวิชาการเข้าไปด้วย

7. เทคนิคป้อนขนม นม เนย ผู้นิเทศจะค่อย ๆ หาทางฝึกครูให้แก้ไขปัญหิต่าง ๆ ได้เองโดยการ ป้อนปัญหาจากง่ายหายาก ให้ครูช่วยกันคิด ช่วยกันหาทางแก้ไขจนสามารถที่จะคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเองได้

ประกาศ แสงเพชร (2521) ได้เสนอแนะวิธีนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. การเยี่ยมชั้นเรียน (Classroom Visitation) เป็นวิธีที่ศึกษานิเทศก์ก็พบและสังเกตการณ์สอนของครูในชั้นเรียนเป็นรายบุคคล การเยี่ยมนิเทศอาจจะเกิดขึ้นจากการที่ศึกษานิเทศก์วางแผนเอง หรือเกิดจากความต้องการของครู

2. การแนะนำเป็นรายบุคคล (Individual Conference) การพบปะกันระหว่างครูและศึกษานิเทศก์เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ศึกษานิเทศก์ได้ทำงานเป็นรายบุคคลกับครูในเรื่องปัญหาทางวิชาการของแต่ละคน เป็นวิธีการที่ทั้งสองคนได้ทำงานร่วมกัน

3. การประชุมกลุ่ม (Group Conference) การประชุมกลุ่มเป็นการพบปะระหว่างศึกษานิเทศก์และครู ซึ่งอาจจัดเป็นกลุ่มย่อย ๆ หรือกลุ่มใหญ่ก็ได้ เพื่อจะศึกษาทำงานหรือสัมมนา

4. การประชุมปฏิบัติการ (Work Shop) เป็นวิธีการประชุมที่ผู้เข้าประชุมได้ลงมือปฏิบัติตนแก้ปัญหาด้วยกันเป็นกลุ่มจริงแทนการนั่งฟัง หรือประชุมแบบอื่น ๆ ซึ่งผู้เข้าประชุมฟังหรืออภิปรายปัญหาแต่ฝ่ายเดียว ผลของการประชุมปฏิบัติการจะได้ผลงาน หรือคำตอบของปัญหาและสมาชิกได้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาร่วมกัน

5. การให้ครูสังเกตการณ์สอน (Observation of Teaching) ได้แก่การให้ครูไปสังเกตการณ์สอนของโรงเรียนอื่น ๆ

6. การใช้เอกสาร (Bulletins, Guides, and Printed Aids) เอกสารที่ศึกษานิเทศก์ก็เผยแพร่ให้ครูเพื่อพัฒนาการสอนนี้ อาจจะเป็นขององค์การต่าง ๆ ขององค์การอาชีพของสมาคมของหน่วยงานรัฐบาลและของที่หน่วยศึกษานิเทศก์ผลิตขึ้นมา คุณค่าของเอกสารนี้เป็นประโยชน์มากเพราะจะช่วยลดงานด้านอื่น ๆ

7. การใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน (Instructional Material) วัสดุอุปกรณ์การสอนเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนการสอน ดังนั้นการที่ศึกษานิเทศก์ได้ช่วยครูในเรื่องนี้ เช่น ร่วมกับครูจัดหาอุปกรณ์ทดลองต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์ใหม่ ประมวลผล การใช้อุปกรณ์ ทำบัญชี และรายการวัสดุ ทำคู่มือการใช้วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนทำคู่มือการสอนต่าง ๆ ก็จะช่วยให้การเรียนการสอนมีคุณภาพดีขึ้น

8. การนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการนิเทศโดยบุคลากรในโรงเรียนเอง ผู้นิเทศอาจ ได้แก่ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกหรือ แต่งตั้งขึ้น การนิเทศภายในที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้นจะต้องกระทำอย่างมีขั้นตอน และกระบวนการ และเมื่อนิเทศแล้วจะต้องได้ผลตามจุดมุ่งหมายของการนิเทศ ซึ่งถือว่าเป็น หัวใจของการนิเทศ 4 ประการ คือ

1. พัฒนาค้น การนิเทศการศึกษาเป็นการให้คำแนะนำช่วยเหลือ เมื่อนิเทศแล้ว บุคลากรในหน่วยงานได้รับความรู้และมีความสามารถในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น
2. พัฒนางาน การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างสรรค์วิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพ มากขึ้น
3. ประสานสัมพันธ์ การนิเทศการศึกษาเป็นการร่วมมือ สร้างความเข้าใจในการ ทำงานร่วมกัน
4. สร้างขวัญและกำลังใจ การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจ ความ สบายใจ และมีกำลังใจในการทำงาน อารียา สุทธิวิสัย (2528, หน้า 16)

จากจุดมุ่งหมายการนิเทศดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการนิเทศการศึกษามีความ จำเป็นและเป็นความต้องการที่จะจัดให้มีขึ้นในโรงเรียน โดยเฉพาะการนิเทศภายในโรงเรียนจะ ช่วยให้เกิดผลดีในการดำเนินงานของโรงเรียนหลายประการ คือ

1. เป็นการช่วยส่งเสริมกำลังใจของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารการศึกษา ซึ่งไม่ พอที่จะนิเทศการศึกษาได้อย่างทั่วถึง
2. การนิเทศโดยบุคลากรของโรงเรียนเองนั้น ผู้นิเทศเป็นผู้ใกล้ชิดกับปัญหาที่มีอยู่ ในโรงเรียน ย่อมเป็นผู้รู้ปัญหาได้ดี และแก้ปัญหาได้ตรงจุดกว่าการที่จะให้คนภายนอกมานิเทศ
3. ผู้นิเทศในโรงเรียนมีความคุ้นเคยกับครูอยู่แล้ว ทำให้บรรยากาศในการนิเทศ ทำได้เป็นอย่างดี ไม่ต้องเสียเวลาในการสร้างความคุ้นเคยเหมือนศึกษานิเทศก์หรือ ผู้บริหารภายนอกโรงเรียน
4. ผู้นิเทศสามารถติดตามการปฏิบัติงาน หรือผลการนิเทศได้ตลอดเวลา เพราะ อยู่ใกล้ชิดกันและสามารถทำให้งานดำเนินไปถึงจุดมุ่งหมายโดยไม่ขาดความต่อเนื่อง

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการดำเนินงานที่ต้องมีการประสานงานกันระหว่าง บุคคลทั้ง 3 ฝ่ายนี้ จะต้องยอมรับบทบาทซึ่งกันและกันดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหาร ผู้บริหารในฐานะผู้นำและเป็นผู้บริหารของหน่วยงานต้อง แสดงบทบาทดังนี้

1.1 สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการนิเทศภายในอย่างจริงจังและจริงใจ
 1.2 ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ดีของครูทุกโอกาส ให้คำแนะนำชี้แหล่งวิชาการ
 ให้แก่ครู

1.3 บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

1.4 ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

1.5 สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

2. บทบาทของผู้นิเทศ ผู้นิเทศหรือผู้ให้การนิเทศ หมายถึง ครูวิชาการโรงเรียน
 หรือครูคนใดคนหนึ่งโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งคณะครูเต็มใจและคัดเลือกให้เป็น
 ผู้นิเทศมีบทบาท ดังนี้

2.1 ประชุมวางแผนร่วมกับเพื่อนครู เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่ครูกำลังเผชิญอยู่

2.2 ร่วมกับเพื่อนครูวางแผนและจัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหา

2.3 ช่วยเหลือเพื่อนครูในการต้องการและปรับปรุงการเรียนการสอน

2.4 ช่วยเหลือเพื่อนครูในการประเมินผลนักเรียน

2.5 ช่วยให้เพื่อนครูประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนและ
 มีความรู้สึกมั่นคง

2.6 ร่วมกับผู้บริหารและเพื่อนครูประเมินผลการปฏิบัติงาน

2.7 ร่วมกับเพื่อนครูหาข้อบกพร่องและแนวทางแก้ไขจากผลปฏิบัติงาน

3. บทบาทของผู้รับการนิเทศ ผู้รับการนิเทศ หมายถึง คณะครูในโรงเรียนใน
 ขณะนั้นไม่ได้แสดงบทบาทเป็นผู้นิเทศ หมายความว่าครูบางคนอาจมีโอกาสได้แสดงสอง
 บทบาทเป็นผู้นิเทศในเรื่องหนึ่งแต่อาจจะเป็นผู้รับการนิเทศในอีกเรื่องหนึ่งอย่างไรก็ตาม ถ้าเป็น
 ผู้รับการนิเทศต้องแสดงบทบาท ดังนี้

3.1 ร่วมกับผู้นิเทศวิเคราะห์ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่และเรียงลำดับความสำคัญ
 ของปัญหาจากมากไปหาน้อย

3.2 วางแผนร่วมกับผู้นิเทศในอันที่จะหาทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ กัน ทำโครงการ
 เพื่อแก้ไขปัญหา

3.3 ลงมือปฏิบัติหรือดำเนินการตามโครงการใน ข้อ 3.2 หลังจากได้รับความรู้
 ความเข้าใจแล้ว

3.4 ขอความสนับสนุนหรือคำปรึกษาหารือ จากผู้นิเทศและผู้นิเทศในกรณีที่มี
 ปัญหาระหว่างดำเนินการ

3.5 ร่วมกับผู้นิเทศประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.6 ร่วมกับผู้นิเทศหาข้อบกพร่องและแนวทางแก้ไขบุคลากรของโรงเรียนที่ควรมีบทบาท ในการนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่

1. ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน
2. ผู้ช่วยผู้บริหาร
3. ครูหัวหน้าหมวดวิชา
4. ครู

ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากในการจัดการศึกษาเพราะ การศึกษาจะก้าวหน้าหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ ในการปฏิบัติผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีส่วนอย่างสำคัญที่จะผลักดันให้การนิเทศภายในบรรลุผล เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน ทั้งมวล ความรับผิดชอบในการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ดังนี้

1. ช่วยครูแต่ละคนทำการสอนให้ได้ผลดี ส่งเสริมให้ครูมีความเจริญอกงามในอาชีพ
2. เป็นผู้ประสานงานและให้บริการแก่ครูทุกคนในการสอน คือต้องช่วยเหลือครูในด้านเนื้อหาที่จะสอน วิธีสอน การใช้อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการวัดผล
3. ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ดีของครูในทุกโอกาส คือ สามารถให้คำปรึกษา แนะนำชี้แจง หรือชี้แหล่งวิทยาการที่เหมาะสมแก่ครู

4. ประเมินผลการเรียนการสอนและโปรแกรมของโรงเรียนทั้งหมด สำหรับกิจกรรมที่ผู้บริหารอาจจัดกระทำขึ้นในโรงเรียนได้นั้น อาจได้แก่

1. การปฐมนิเทศครูใหม่
2. การจัดประชุมก่อนเปิดภาคเรียน
3. การสังเกตการณ์สอนในชั้น
4. การเยี่ยมชั้นเรียน
5. การสาธิตการสอน
6. การนิเทศด้วยการให้ปรึกษาหารือเป็นรายบุคคลหรือเป็นหมู่
7. การประชุมปฏิบัติการต่าง ๆ
8. การจัดสัมมนาครู
9. การจัดการนิเทศเป็นคณะ
10. การให้ไปฝึกฝนเป็นต้น

การเห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษานั้น เป็นงานที่กว้าง ผู้นิเทศในโรงเรียนควรใช้กิจกรรมหลาย ๆ ประเภทในการนิเทศภายใน ไม่ใช่จำกัดอยู่เพียงการแนะนำ ชี้แจงและให้ความรู้แก่ครูแล้วนั้น

สรุปได้ว่าการนิเทศเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และปรับปรุงในเรื่องการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การวัดและประเมินผล

กิติมา ปรีดีดิลก (2532, หน้า 72-74) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลไว้ว่าการวัดและประเมินผลเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องทำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนว่าได้รับผลแค่ไหน เพียงไร หรือจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร จำเป็นมีการวัดและประเมินผล การเรียนที่ครูได้ดำเนินการไปแล้วในช่วงหนึ่ง ๆ การวัดและประเมินผลมีความหมายต่างกัน การวัดผล (Measurement) เป็นการเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถืออยู่ซึ่งมีกิจกรรมเป็นรูปธรรม คือ จะแสดงผลของการวัดออกมาเป็นตัวเลข เพื่อแสดงว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใดจากที่ได้เรียนไปแล้ว และอาจจะบอกได้แล้วว่าการเรียนว่านักเรียนได้คะแนนจากการวัดผลเท่าไร โดยนำผลที่นักเรียนทำได้กับคำตอบที่ครูเตรียมไว้ว่าเป็นคำตอบที่ถูกไปเปรียบเทียบ ส่วนการประเมินผล (Evaluation) เป็นการกำหนดค่า หรือราคาจากคะแนนที่เราได้จากการวัดผลนั้น เช่น เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดี คือเพื่อเราได้คะแนนจากการวัดมาแล้วเรายังบอกไม่ได้ทีเดียวว่า เด็กคนนั้นเก่งหรือไม่เก่ง เราอาจต้องใช้วิธีการอนุมาน พิจารณาดูต่อไปอีกด้วย โดยการเปรียบเทียบกับคนอื่นในห้องเดียวกัน

การวัดและประเมินผลเป็นสิ่งที่จำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน เพราะจะช่วยให้เกิดประโยชน์ในเรื่องเหล่านี้

1. เพื่อปรับปรุงการสอนของครู ทำให้ครูทราบว่าการสอนของตนเองเป็นอย่างไรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
2. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน นักเรียนจะได้รู้ว่าตนเองเก่งอ่อนอย่างไร และครูก็จะทราบว่าเด็กคนไหนเก่ง อ่อน แค่นั้น จะได้แก้ไข ปรับปรุงเป็นราย ๆ ไป
3. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารในโรงเรียน ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอนและบันทึกการสอนที่นำมาสู่ภาคปฏิบัติ ประสบกับปัญหาอย่างไร ตรงไหน ที่ควร จะทำการแก้ไขหรือพัฒนาต่อไป
4. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาต่อไป เช่น เพื่อแสดงผลการเรียนจบและเป็นหลักฐานให้ผู้ปกครองได้ทราบ

การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลจึงสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินผลก่อนเรียน เพื่อช่วยให้ครูได้ทราบความสามารถของแต่ละคน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินว่าจะมีความสามารถเพียงพอในการศึกษาต่อหรือไม่ หากไม่เพียงพออาจทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2. การประเมินผลระหว่างเรียน เมื่อมีการสอนไประยะหนึ่ง ๆ ครูจะได้มีการประเมินผลนักเรียนตามจุดประสงค์ของรายวิชาเหล่านั้น เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างไร

3. การประเมินผลหลังเรียน เป็นการประเมินผลรวมครอบคลุมจุดประสงค์ต่าง ๆ หลายจุดประสงค์ เป็นการประเมินเพื่อตัดสินความสามารถ เพื่อดูว่าตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ นักเรียนมีความสามารถตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด

ตามความเข้าใจเดิมคิดว่าการวัดผลนั้น หมายถึง การสอนหรือทดสอบเท่านั้น เพื่อมีการวัดผลจึงทำการทดสอบเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นการเพียงพอ เพราะการทดสอบไม่สามารถจะวัดผลได้ทุกด้านเช่น ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ทักษะ ทักษะ หรือความประพฤติ เป็นต้น ดังนั้นการวัดผลจึงสามารถให้เทคนิค วิธีการต่าง ๆ ดัง ขวาล แพร์ตกุล (2516, หน้า 81-109) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. การทดสอบ
2. การจัดอันดับคุณภาพ
3. แบบสอบถามและแบบสำรวจต่าง ๆ
4. การสังเกต
5. การสัมภาษณ์
6. การบันทึกย่อและระเบียบวาระ
7. สังคมมิติ
8. การให้ปฏิบัติและการนำไปใช้
9. การศึกษารายบุคคล
10. การให้สร้างจินตนาการ

จะเห็นได้ว่า การวัดและประเมินผลเป็นหน้าที่สำคัญของครูที่จะต้องติดตามดูผลการสอนว่าเป็นอย่างไร จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการที่จะทำการวัดผลได้ถูกต้องแม่นยำด้วย ดังนั้นผู้บริหารก็มีส่วนรับผิดชอบในเรื่องของการวัดและประเมินผลด้วย เป็นเครื่องมือของผู้บริหารในการที่จะติดตามดูว่าสิ่งที่ได้มอบหมายไปนั้น ได้มีการปฏิบัติอย่างมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญอีกคนหนึ่ง ที่จะช่วยคอยดูแลส่งเสริมให้การวัดและประเมินผลเป็นไป

ตามที่ได้คาดหวังไว้ หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดผลการศึกษาของนักเรียนจึงมีดังนี้

1. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดผล
 - 1.1 ประเภทของข้อสอบหรือเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การเขียน การทำรายงาน
 - 1.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบ ปีหนึ่งจะจัดสอบกี่ครั้ง เก็บคะแนนหรือไม่เก็บเท่าใด
 - 1.3 มาตรฐานอันพึงยึดถือในการสอบหรือการวัดผล
 - 1.4 การเตรียมแบบฟอร์ม สำหรับรายงานผลการสอบต่อผู้ปกครอง
2. จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการสอน เช่น หมึกพิมพ์ กระดาษอัดสำเนา กระดาษไข ตลอดจนจัดหาเจ้าหน้าที่เพื่อการนั้น
3. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถในการสร้างข้อสอบ และควรได้มีโอกาสศึกษาดูชมข้อสอบที่ครูสอบ
4. จัดตารางสอบ กำหนดครูผู้ดูแล และเวลาที่ใช้การสอบ
5. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ครูทราบถึงระเบียบของผู้สอบ
6. เมื่อสอบแล้วผู้บริหารสถานศึกษาควรจะได้ทำการประเมินผลการสอบที่ได้ผ่านไป แล้วจัดให้ครูได้ทำการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อจะได้หาทางแก้ไขในโอกาสต่อไป

การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นหน้าที่สำคัญอันหนึ่งของการบริหารการศึกษาหรือการบริหารโรงเรียนเพราะวิชาการเป็นเป้าหมายอันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนโดยตรง การบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา หรือโรงเรียนที่ดำเนินการและพัฒนากการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด ในการส่งเสริมวิชาการในโรงเรียนก็คือผู้บริหารและครูในโรงเรียน การปฏิบัติงาน ผู้บริหารมีงานหลายด้านจึงจำเป็นต้องมีครูช่วยฝ่ายวิชาการดำเนินการโดยมีหัวหน้าหมวด หัวหน้าฝ่ายและครูเป็นสายการบังคับบัญชา

ด้วยความสำคัญของงานวิชาการดังกล่าว ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีหลักการในการบริหารงานวิชาการที่เป็นระบบพอสมควร มีการร่วมมือกันทำงานระหว่างผู้เกี่ยวข้อง กระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติ ริเริ่มสร้างสรรค์งานวิชาการ ให้ขวัญและกำลังใจในการทำงาน ที่การติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ขั้นตอนของการบริหารงานวิชาการควรจะเน้นระบบ มีการวางแผนก่อนเริ่มดำเนินงาน เป็นการกำหนดนโยบาย วิธีการปฏิบัติจัดบุคลากร และแผนการปฏิบัติงาน มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ผู้บริหารจำเป็นจะต้องควบคุมดูแลอย่าง

ใกล้เคียงกัน ทั้งงานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา กิจกรรมเสริมหลักสูตร และเกี่ยวกับงานบริการในชั้นสุดท้าย จะเป็นชั้นที่มีการควบคุมส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น จุดสำคัญของการพัฒนายังคือ การให้เสรีภาพทางวิชาการ และจัดบรรยากาศทางวิชาการให้มากขึ้น

สำหรับงานด้านวิชาการในสถานศึกษา หรือในโรงเรียนมีขอบข่ายกว้างขวางมาก แบ่งออกได้เป็นเรื่องใหญ่ ๆ ได้ 6 เรื่อง คือ แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ เรื่องเกี่ยวกับหลักสูตร และการสอน ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตร โครงการสอนและบันทึกการสอน เรื่องการจัดการเรียน การสอนประกอบด้วยเรื่องของแผนการเรียน การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้า สอน การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดการเรียนและการจัดห้องสมุด เรื่องสื่อการสอน เรื่อง ปรับปรุงการเรียนการสอน ได้แก่ การนิเทศการสอน และการฝึกอบรม เรื่องสุดท้ายได้แก่ การวัด และประเมินผล

สรุปได้ว่าการวัดและประเมินผลเป็นกิจกรรมขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการเรียน การสอน ที่ทำให้ทราบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดผลสำเร็จหรือไม่ และก่อให้เกิด ประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ซึ่งมีรูปแบบหลากหลายวิธี ซึ่งต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ การจัดการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มานพ ภัคเนียรนาท (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพร้อมของโรงเรียนประถมศึกษา ในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในอำเภอแม่สรวย จังหวัด เชียงราย พบว่า การวิเคราะห์สถานการณ์หรือการจัดทำข้อมูลพื้นฐาน โรงเรียนขนาดเล็กเก็บ รวบรวมข้อมูลประเภทต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการจดบันทึกตามที่สังเกตพบ รับผิดชอบ ร่วมกันเป็นคณะ โรงเรียนขนาดกลางมีการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีบันทึกตามที่สังเกตพบซึ่งคณะ ครูร่วมกันดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธี บันทึกตามที่สำรวจ ในส่วนการวางแผนโรงเรียนส่วนใหญ่มีการเตรียมพร้อมในด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ การประสานงาน กับหน่วยงานภายนอก ส่วนในด้านการเตรียมบุคลากร การจัดทำระบบบริการ การจัดทำข้อมูล พื้นฐานการจัดงบประมาณและความมั่นใจ มีบางโรงเรียนเท่านั้นที่วางแผนไว้ล่วงหน้า การประชาสัมพันธ์หลักสูตรโรงเรียนส่วนมากจะประชาสัมพันธ์โดยวิธีการประชุมชี้แจง ช่วงเวลาก่อนเข้าชั้นเรียนในตอนเช้า ส่วนการประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนใน ช่วงเวลาหยุดราชการมีการรับผิดชอบร่วมกันเป็นหมู่คณะส่วนการประสานงานกับหน่วยงาน ภายนอกโรงเรียนส่วนมากมักจะติดต่อประสานงานในเรื่องงบประมาณ เอกสารค้นคว้าสำหรับ

ครูและ เอกสารประกอบการเรียนการสอน สำหรับการเตรียมบุคลากรส่วนมากโดยให้ความรู้ เรื่องการกำหนดจุดประสงค์ การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการที่ใช้ในการเตรียมบุคลากรส่วนมากใช้วิธีส่งไปอบรม ให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและพาไปทัศนศึกษา ดูงาน การจัดระบบบริหารงานมีการมอบหมายงานโดยพิจารณาจากความถนัดของครูเป็นส่วนใหญ่

สุมล สุมังเกษตร (2536) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในจังหวัดนครสวรรค์ ได้เสนอแนะแนวทางในการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงของโรงเรียนประถมศึกษาในการวางแผนงานด้านวิชาการ ในการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เพื่อการวางแผนงานด้านวิชาการควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการ และต้องจัดเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งในโรงเรียนและชุมชน ควรมีการให้ความรู้แก่ครูในเรื่องของการจัดทำแผนงาน โครงการ โดยเน้นวิธีการต่าง ๆ และควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนงานโครงการ เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วม การจัดครูเข้าสอนหน่วยงานต้นสังกัดควรมีเกณฑ์ในการจัดครูเข้าสอนหลาย ๆ ด้านและจัดให้มีการอบรมครูผู้สอนในกลุ่มวิชาการงานพื้นฐานอาชีพและกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เพื่อให้ครูผู้สอนมีทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ส่วนการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและเอกสารประกอบหลักสูตร ผู้บริหารควรจัดหางบประมาณเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในระดับโรงเรียนเพื่อวิเคราะห์สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนและหน่วยงานต้นสังกัด ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาวิเคราะห์เอกสารประกอบหลักสูตรในด้านเนื้อหาและการนำไปใช้ การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน เอกสารประกอบหลักสูตรควรมีห้องจัดเก็บ หรือเป็นสัดส่วนแล้วจัดระบบการดูแลและรักษา การให้ยืม เพื่อนำไปใช้เป็นปี ๆ แล้วส่งคืนเมื่อสิ้นปี การศึกษา การวางแผนให้ครูจัดทำแผนการสอน ควรจัดทำโครงการไว้ล่วงหน้าเพื่อแสดงความชัดเจนในการดำเนินงานและควรมีการส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูเห็นความสำคัญในการจัดทำแผนการสอนที่เป็นทักษะกระบวนการและแผนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ส่วนการนิเทศภายในและการติดตามการใช้หลักสูตรส่วนมากทางโรงเรียนไม่มีเวลานิเทศ เพราะมีภาระงานมากและควรมีการนิเทศกันเอง เพื่อจะได้เข้าใจและรู้วิธีการของงานนิเทศ

ธวัชชัย เรววรรณ (2541) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้เสนอแนะและให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ในด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่ให้ชัดเจนในทุกเรื่องโดยเฉพาะหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง อัตราเวลาเรียน การวัดและประเมินผล พร้อมทั้งจัดหาหนังสือเกี่ยวกับหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ที่

ใช้ในการจัดการเรียนการสอน อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องสมุด รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวางแผน ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการวางแผนร่วมกับครู กรรมการสถานศึกษา เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนแก้ปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และควรส่งเสริมให้ความรู้แก่ครูในการวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดการสอน แผนการสอน เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนในด้านการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ วัสดุ สื่อการเรียนการสอน ควรกำกับแผนงานให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งการนิเทศติดตาม การปฏิบัติงานของครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนควรมีการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและด้านการประเมินผลผู้บริหารโรงเรียนควรแต่งตั้งคณะผู้รับผิดชอบการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างชัดเจน และมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องควรมีการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจนและเป็นมาตรฐานผู้บริหารควรนำผลการนิเทศไปปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร และรวมทั้งให้มีการจัดประชุมทำความเข้าใจกับครูผู้สอนในเรื่องการประเมินผลการใช้หลักสูตรอยู่เสมอ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2532, หน้า 98-99) ได้วิจัยสังเคราะห์กระบวนการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 พบว่าผู้บริหารไม่สามารถจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนได้อย่างครบถ้วนและไม่สามารถจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนได้ครบถ้วนและเพียงพอ ส่วนครูผู้สอนพบว่าการจัดการเรียนส่วนมากยังเน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการ และครูเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน และวิเชียร นพพลกรัง (2532) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าครูส่วนใหญ่ไม่มีความเข้าใจหลักสูตร

พจญ กุณา (2540) ได้ศึกษาสภาพและแนวพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนกัณฑ์สาร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยนำสภาพปัญหาต่าง ๆ ความต้องการพัฒนาท้องถิ่นมาเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตร ส่วนสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนกัณฑ์สารทั้ง 9 งาน พบว่า การปฏิบัติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนกัณฑ์สารทั้ง 9 งาน พบว่า ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น โดยการนำเอาสภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่นมาเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตร ครูผู้สอนควรมีการเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน สนับสนุนให้ครูผู้สอนได้ผลิตสื่อการเรียนการสอนขึ้นใช้เอง การวัดผลประเมินผลต้องสอดคล้องกับ

จุดประสงค์การเรียนรู้ โดยให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธรพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ส่วนงานห้องสมุดควรจัดหาหนังสือประเภทต่าง ๆ ไว้บริการให้เพียงพอ และจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด นอกจากนี้ควรมีการวางแผนการนิเทศใ้ได้อย่างเป็นระบบ ควรจัดกิจกรรมสนองความต้องการของผู้เรียน และเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสพัฒนาตนเองในการประชุมอบรมทางวิชาการ

เทิดชาติ ชังพงษ์ (2540) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ของโรงเรียนในอำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ได้เสนอแนะแนวทางในการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงของโรงเรียนประถมศึกษาดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญและจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ใช้เป็นปัจจัยในการวางแผนและจัดการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งควรแต่งตั้งคณะทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็น และจัดสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนและข้อมูลที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน เช่น แหล่งวิทยาการ วัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้สอนและนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น ครูผู้สอนควรศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี การเรียนรู้ จิตวิทยา การศึกษา หลักสูตร วิธีสอน และวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น สุขภาพ ความถนัด ความสนใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนการสอนของครู สำหรับการวางแผนโครงการด้านวิชาการ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเช่นเดียวกับการวางแผนด้านอื่น ๆ ซึ่งผู้บริหารควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมการวางแผน เช่น ให้เป็นคณะทำงาน ให้เสนอแผนงานโครงการเบื้องต้น หากทางส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรู้ ความเข้าใจและเกิดทักษะในการจัดทำแผน เช่น ให้การอบรม การศึกษาเอกสาร เป็นต้น นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์รวบรวมไว้แล้วมาเป็นข้อมูลในการวางแผน สนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ แก่ครูผู้สอน เพื่อวางแผนการสอนและมอบหมายให้ครูได้สอนตามกลุ่มประสบการณ์ ผลิตงานพิเศษต่าง ๆ ที่ให้ครูผู้สอนรับผิดชอบให้น้อยลง ให้ครูได้มีเวลาวางแผนการสอน และทำการสอนได้มากขึ้น ส่วนการดำเนินการผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ การปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการตามที่วางแผนไว้ จัดบริหาร วัสดุแก่ครูผู้สอน ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการนิเทศภายในโรงเรียนมากที่สุด โดยเน้นความสำคัญของการนิเทศภายในเป็นหลัก ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามการสอนที่วางไว้ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนรู้ตามแนวการดำเนินการของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และการประเมินผล ผู้บริหารควรมีการประเมินผลแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ทั้ง 3 ระยะ คือ ระยะก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และดำเนินการโดยใช้รูปแบบ วิธีการประเมินหลาย ๆ วิธีตามความเหมาะสม

อย่างเป็นทางการและต่อเนื่อง ครูผู้สอนควรมีการประเมินแผนการสอนทั้งก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังดำเนินการสอน มีสรุปและพัฒนาแผนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนของ นักเรียนด้วยเครื่องมือวัดผลหลาย ๆ วิธีให้ครอบคลุมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน

พงษ์ศักดิ์ อินทราม (2536) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การดำเนินงาน ทางวิชาการ 9 งาน มีดังนี้คือ ส่งเสริมให้ครูทำความเข้าใจหลักสูตรด้วยตนเอง มีการปรับ แผนการสอนเพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามเนื้อหา บทเรียน แต่ยึดหยุ่นตามสภาพท้องถิ่น และให้มีการบันทึกการสอนไว้ล่วงหน้า จัดหาสื่อ การสอนโดยซื้อด้วยเงินงบประมาณ มีการส่งเสริมการใช้สื่อและจัดห้องบริหารสื่อ การสอนอย่างเป็นทางการมีการวัดผลการเรียนรู้อตามจุดประสงค์และนำผลที่ได้ไปปรับปรุง กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ มีการจัดห้องสมุดเป็นเอกเทศ โดยมีครูบรรณารักษ์ ประจำและมีการใช้บริการบำรุงรักษา การซ่อมแซมอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารเป็นผู้นิเทศภายใน มีการสร้างเครื่องมือการนิเทศและให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการนิเทศ ครูทุกคนมีส่วนร่วมใน การวางแผนงานวิชาการโดยใช้ปัญหา ข้อมูล จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนควบคุม กำกับและประเมินผลการปฏิบัติงานวางแผนด้วย การจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอน โดยให้ นักเรียนได้ปฏิบัติและครูมีส่วนร่วม โดยผู้บริหารเป็นผู้ประเมินกิจกรรมที่จัด มีการสำรวจตาม ความต้องการในการจัดส่งผู้เข้ารับการอบรม พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมจากหน่วยงาน อื่นที่จัดขึ้น และประเมินผลเพื่อกลับมาปฏิบัติงานในส่วนปัญหาที่พบได้แก่ ขาดแคลนครูชำนาญ การเฉพาะกลุ่มประสบการณ์ และขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เรื่องห้องสมุดโดยเฉพาะ

สากล นุกูล (2539, หน้า 77-79, 83) ได้ทำการวิจัยคุณภาพการสอนของครูในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 8, หน้า กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยใช้ เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์แนวลึกและจัดสนทนากลุ่ม จากผู้บริหารโรงเรียน ครู ศึกษานิเทศก์อำเภอ นักเรียน และผู้ปกครอง ตลอดจนใช้เอกสารรายงานต่างๆ ประกอบ สรุปผลการวิจัยบางส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพการนิเทศภายในและงานวิชาการได้ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้มุ่งเน้นการบริหารงานวิชาการ แต่จะมุ่งเน้นการบริหารงาน อื่นมากกว่าการขาดความสนใจไม่เอาจริงเอาจึงส่งผลกระทบไปถึงครูผู้สอน ทำให้ขาดความ กระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอนให้ดี สาเหตุเพราะขาดความมั่นใจในตนเองในการ นิเทศการเรียนการสอนให้แก่ครูบางส่วนสนองงานวิชาการให้ผู้ช่วยหรือครูในโรงเรียน ดำเนินการแทน ในส่วนของครูผู้สอนปรากฏว่าไม่จัดทำแผนการสอน หรือทำก็ไม่ครบ หรือไม่

สมบูรณในลักษณะของการแปลงหลักสูตรไปสู่การจัดทำแผนการสอน นอกจากนี้ยังมีลักษณะของการไม่อุทิศเวลาให้กับการเรียนการสอนเต็มที่ จะเห็นได้จากการไม่สอนซ่อมเสริมเป็นต้น

2. ด้านการนิเทศการเรียนการสอนของผู้บริหาร ปรากฏว่าส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดผู้บริหารโรงเรียนมอบให้ผู้อื่นทำ ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้บริหารหรือครูวิชาการที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งไม่ได้ปฏิบัติเนื่องจากผู้ที่ได้รับมอบหมายมีภารกิจสอนประจำ นอกจากนี้ความคุ้นเคยกันจึงทำให้ปฏิบัติไม่จริงจัง สำหรับตัวผู้บริหารจะใช้วิธีการประชุมครูหรือสั่งการให้ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ส่วนวิธีการติดตามผลการสอนของครูที่หย่อนยาน จะใช้วิธีการเรียกไปพบเป็นการส่วนตัว และประชุมปรึกษาหารือกันอย่างไม่เป็นทางการ

สนธิ สีมอกและคณะ (2544) ได้ศึกษาการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนของครูผู้สอน, หน้า กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่าครูผู้สอนมีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในระดับปานกลางค่อนข้างมาก ข้อที่มีการปฏิบัติได้สูงสุดคือ ครูได้สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และข้อที่มีการปฏิบัติได้ต่ำสุดคือการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ปิยนุช ศิริธราธิกุลและคณะ (2544) ได้ศึกษาการประเมินโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา พบว่า มีการดำเนินงานในระดับดีทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีการประเมินและรายงานผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการเรียนการสอน โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง มีการปฏิบัติจริง และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นหลักสูตรด้านวิชาชีพครูและบุคลากร ครูมีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขด้านบริหารและการจัดการ โรงเรียนมีแผนพัฒนาประจำปีและมีคณะกรรมการดำเนินการประเมินตรวจสอบเกี่ยวกับคุณภาพของการบริหารการศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องงบประมาณเพื่อการพัฒนา

บุญตัน คำวงษา และคณะ (2545) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจุน จังหวัดพะเยา พบว่าครูมีปัญหามากในการวิเคราะห์หลักสูตรและทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น และมีความต้องการเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรและทำแผนการศึกษาดังกล่าวในระดับมากเช่นกัน

จากการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาพบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ ทั้งในด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผลเพื่อให้การดำเนินงานวิชาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะบุคลากรในโรงเรียนจะต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริม ให้เห็นความสำคัญของการดำเนินงานวิชาการเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

สรุปกรอบแนวคิด

สภาพปัญหาของบุคลากรด้านงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาจากโรงเรียนขนาดเล็กภายในกลุ่มนาปรัง อำเภอบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 จำนวน 4 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดกลาง 1 โรงเรียน กลุ่มประชากร ได้แก่ ครู จำนวน 34 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน รวม 39 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน จำนวน 39 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 จำนวน 4 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 1 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพของบุคลากรที่ดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 เป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 สอบถามปัญหาและอุปสรรคของบุคลากร ในการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษา เป็นแบบกรอกข้อความข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยประชากร (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร ()

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยมีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้รับคืนมา
2. นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

2.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในตอนต้นที่ 1 ทำการวิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ โดยการนำเสนอในรูปแบบตาราง

2.2 สภาพการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ตอนที่ 2 ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยประชากร (u) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร () นำเสนอในรูปแบบตาราง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน และ ด้านการวัดและประเมินผล

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย	ระดับดำเนินการ
4.50 – 5.00	การดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	การดำเนินการอยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49	การดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	การดำเนินการอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	การดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3 ปัญหาการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ตอนที่ 3 ทำการวิเคราะห์และบรรยายสำหรับคำถามปลายเปิดและข้อเสนอแนะ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน และด้านการวัดผลและประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามในการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน เกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการดำเนินงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กภายในกลุ่มนาปรัง อำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบทดสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (check list) สอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง/หน้าที่ ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานวิชาการ ของสถานศึกษาขนาดเล็กในกลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พะเยา เขต 2 โดยมีทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน

และด้านการวัดและประเมินผล มีทั้งหมด 56 ข้อ เป็นแบบสอบถามลักษณะเลือกตอบ (checklist) มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ

ระดับ 5 หมายถึง การดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง การดำเนินการอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง การดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง การดำเนินการอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง การดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

คำชี้แจงโปรดพิจารณาประเด็นข้อความแต่ละด้าน แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับสภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนของท่าน ทางด้านขวามือให้ตรงกับข้อเท็จจริงของท่านมากที่สุด ทั้งนี้คำตอบของท่านจะมีคุณค่าต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กเป็นอย่างยิ่ง

ข้อที่	สภาพการดำเนินงานวิชาการ	ระดับการดำเนินการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	1.ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร มีการส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
2.	เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					

ภาพ 2 แสดงตัวอย่างแบบสอบถามตอนที่ 2

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาและ อุปสรรค ในการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยแบ่งเป็น

4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน และด้านการวัดและประเมินผล เป็นแบบกรอกข้อความ ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข ปัญหาการบริหารงานวิชาการ

ตัวอย่าง

ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางแก้ปัญหาในการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนของท่าน ตามหัวข้อต่อไปนี้ (โดยเพิ่มเติมประเด็นปัญหาและอุปสรรค ตามสภาพจริงในสถานศึกษาของท่าน)

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ปัญหา
ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร	
1.....
.....
2.....
.....

ภาพ 3 แสดงตัวอย่างแบบสอบถาม ตอนที่ 3

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วิธีการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม

2. ศึกษาเอกสารแนวคิดหลักการของทฤษฎี เนื้อหา ของเรื่องการดำเนินงานวิชาการ

ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดผลประเมินผล เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างแบบสอบถาม

3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ฉบับร่าง แล้วนำมาตรวจสอบแก้ไขกับอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง โดยพิจารณาแบบสอบถามว่ามีความเชื่อมั่นและความถูกต้องตรงกับเนื้อหาที่ศึกษามากน้อยเพียงใด

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิไปปรับปรุงแก้ไขตาม
ข้อเสนอแนะ แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง เมื่อปรับปรุงแก้ไขจนเป็นฉบับที่
สมบูรณ์ ก็นำไปใช้กับกลุ่มประชากร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเรื่อง “สภาพและปัญหาของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มนาปรัง กลุ่มปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2” ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานวิชาการของบุคลากรสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนนาปรัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กกลุ่มโรงเรียนนาปรัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	21	53.75
หญิง	18	46.25
2. อายุ		
20-29 ปี	9	23.75
30-39 ปี	22	55.80
40-49 ปี	8	20.40
50 ปีขึ้นไป	0	0

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ
3. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-
ปริญญาตรี	33	85.00
ปริญญาโท	4	9.60
ปริญญาเอก	2	5.40
4. ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง/หน้าที่		
ผู้บริหารสถานศึกษา	5	11.70
ครูผู้สอน	34	88.30
5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง/หน้าที่ปัจจุบัน		
ต่ำกว่า 5 ปี	9	23.75
5 – 10 ปี	6	15.00
11 – 15 ปี	15	38.75
16 – 20 ปี	9	22.50
21 ปีขึ้นไป	-	-

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชายมากกว่าหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.75 และ 46.25ตามลำดับ และมีอายุในระหว่าง 30-39 ปีมากที่สุดถึงร้อยละ 55.80 รองลงมาเป็นผู้ที่มีอายุ 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.75 อายุระหว่าง 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.40

วุฒิการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.00 รองลงมามีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 9.60 และมีวุฒิการศึกษาปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 5.40

ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน พบว่า มีประสบการณ์ 11-15 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 38.25 รองลงมาประสบการณ์ 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.50 ประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.75 ประสบการณ์ 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.00

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ตาราง 2 แสดงสภาพการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก
กลุ่มนาปรังสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ด้าน
หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานวิชาการ	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ()	ระดับของ การ ดำเนินการ
1	มีการส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา	3.73	0.59	มาก
2	เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.53	0.51	มากที่สุด
3	จัดให้มีเอกสารประกอบในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาเช่นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คู่มือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น	4.27	0.59	มาก
4	มีการกำหนดผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตร ของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน เช่น ครูวิชาการโรงเรียน	4.60	0.82	มากที่สุด
5	มีการกำหนดหน้าที่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้แก่คณะครูตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ชัดเจน	4.40	0.63	มาก
6	มีการ กำกับ ดูแลให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา	3.93	0.96	มาก
7	ศึกษาสภาพทั่วไปของท้องถิ่นทรัพยากรและความ ต้องการวิชาการของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อวาง แผนการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตร ท้องถิ่น	3.53	0.83	มาก
8	ใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่ทำให้นักเรียนเกิด กระบวนการการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมี ประสิทธิภาพ	4.13	0.74	มาก

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานวิชาการ	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ()	ระดับของ การ ดำเนินการ
9	สนับสนุนให้ครูวิเคราะห์การใช้หลักสูตรเพื่อปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.87	0.51	มาก
10	นำข้อมูลผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อนำไป ประกอบการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา	3.67	0.81	มาก
11	หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสนอง ความต้องการผู้เรียนและท้องถิ่น	3.80	0.68	มาก
12	จัดให้มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐานของสถานศึกษาทุกปีการศึกษา	3.87	0.99	มาก
13	ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำ หลักสูตร สถานศึกษา	4.87	0.35	มากที่สุด
14	มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สถานศึกษาครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และ สมบูรณ์	4.47	0.52	มากที่สุด
	เฉลี่ยรวม	4.11	0.68	มาก

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า สภาพการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก คือ มีการส่งครูเข้ารับอบรมเกี่ยวกับการ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจัดให้มีเอกสารประกอบในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเช่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น มีการกำหนดหน้าที่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้แก่คณะครูตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการกำกับ ดูแลให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาศึกษาสภาพทั่วไปของท้องถิ่น ทรัพยากรและความต้องการทางวิชาการของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อวางแผนการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่ให้นักเรียนเกิดกระบวนการการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้ครูวิเคราะห์การใช้หลักสูตรเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรทุก

กลุ่มสาระการเรียนรู้นำข้อมูลผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อนำไปประกอบการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสนองความต้องการผู้เรียนและท้องถิ่นจัดให้มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาทุกปี การศึกษาและที่มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด คือเปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการกำหนดผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน เช่น ครูวิชาการโรงเรียนครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาครบทุกกลุ่มสาระ

**ตาราง 3 แสดงสภาพการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2
ด้านการจัดการเรียนการสอน**

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานวิชาการ	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ()	ระดับของ การ ดำเนินการ
1	กำหนดให้ครูวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	4.40	0.63	มาก
2	นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	2.93	0.89	ปานกลาง
3	เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ	3.47	1.13	ปานกลาง
4	มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการ	4.07	0.45	มาก
5	เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการแข่งขันทักษะด้านวิชาการและวิชาชีพ	4.60	0.57	มากที่สุด
6	มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบบูรณาการ	4.53	0.64	มากที่สุด
7	มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองหรือสืบค้นตามแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา	4.07	0.59	มาก
8	มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	4.20	0.67	มาก

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานวิชาการ	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ()	ระดับของ การ ดำเนินการ
9	มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูพัฒนารูปแบบการ เรียนการสอนอย่างหลากหลาย	4.13	0.83	มาก
10	มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้นำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาร่วมในการจัดการเรียนการสอน	3.87	0.51	มาก
11	มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนครบถ้วนทุก กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตร สถานศึกษา	4.67	0.61	มากที่สุด
12	มีการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีที่เอื้อต่อการจัดการเรียน การสอนในสถานศึกษา	4.07	0.70	มาก
13	มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ	3.53	0.64	มาก
14	มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนการสอน	4.00	0.54	มาก
	เฉลี่ยรวม	4.03	0.67	มาก

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า สภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับ มากที่สุด คือเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการแข่งขันทักษะด้านวิชาการและวิชาชีพมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบบูรณาการ มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนครบถ้วนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาส่วนมีการดำเนินการอยู่ในระดับ มาก คือ กำหนดให้ครูวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนนี้ให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการมีการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองหรือสืบค้นตามแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนอย่างหลากหลายมีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมในการจัดการเรียน

การสอนมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและมีการดำเนินการอยู่ในระดับ ปานกลาง คือนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมการเรียนตามความถนัดและความสนใจ

**ตาราง 4 แสดงสภาพการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก
กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
ด้านการนิเทศภายใน**

ข้อที่	สภาพการดำเนินงานวิชาการ	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ()	ระดับของ การ ดำเนินการ
1	มีการจัดทำแผนการนิเทศภายในและประเมิน ความจำเป็นในการนิเทศร่วมกับคณะครูใน สถานศึกษา	3.73	0.70	มาก
2	มีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนิเทศภายในโดย บุคลากรในสถานศึกษาและนำผลการนิเทศมา พัฒนากระบวนการเรียนการสอน	3.73	0.46	มาก
3	มีการกำกับ ดูแล ให้ครูเตรียมการสอนและตรวจ บันทึกหลักการสอนอย่างสม่ำเสมอ	3.73	0.70	มาก
4	มีการจัดกิจกรรมการนิเทศอย่างหลากหลาย เช่น การสังเกตการสอน การตรวจเยี่ยมชั้นเรียน การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน	3.73	0.70	มาก
5	มีการส่งเสริม และสนับสนุน ให้ครูได้แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นในการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการ เรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ	3.60	0.50	มาก
6	มีการจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายประกาศที่แสดง เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารวิชาการ ที่ให้ครูและ นักเรียนได้ศึกษาอย่างเพียงพอและทั่วถึง	3.73	0.46	มาก
7	มีการนำผลงานของนักเรียนมาใช้ในการประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู	3.80	0.67	มาก

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อที่	สภาพการดำเนินงานวิชาการ	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ()	ระดับของ การ ดำเนินการ
8	การนิเทศ การวัดและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูทุกคนได้รับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอน	3.93	0.46	มาก
9	มีการประชุมทางวิชาการคณะครูภายในโรงเรียน อย่างสม่ำเสมอ	4.00	0.76	มาก
10	มีการกำหนดให้ครูสรุปรายงานผลการจัดการเรียน การสอนภาคเรียนละ 1 ครั้ง	4.40	0.74	มาก
11	มีการนำผลการนิเทศ กำกับ ติดตามไปปรับปรุง แก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน	3.53	0.92	มาก
12	มีการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาชั้น พื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศภายใน	3.13	1.25	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม		3.75	0.69	มาก

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า สภาพการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการของโรงเรียน ขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 ด้านการนิเทศ ภายใน ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 เมื่อพิจารณา แล้วพบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับ มาก คือ มีการจัดทำแผนการนิเทศภายในและประเมิน ความจำเป็นในการนิเทศร่วมกับคณะครูในสถานศึกษา มีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนิเทศ ภายในโดยบุคลากรในสถานศึกษาและนำผลการนิเทศมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนมี การจัดกิจกรรมการนิเทศอย่างหลากหลาย เช่น การสังเกตการณ์สอน การตรวจเยี่ยมชั้นเรียน การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงานมีการจัดกิจกรรมการนิเทศอย่างหลากหลาย เช่น การสังเกต การสอน การตรวจเยี่ยมชั้นเรียน การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงานมีการส่งเสริม และ สนับสนุน ให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอย่าง สม่ำเสมอ มีการจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายประกาศที่แสดงเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารวิชาการ ที่ให้ครู และนักเรียนได้ศึกษาอย่างเพียงพอและทั่วถึงมีการนำผลงานของนักเรียนมาใช้ในการประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูมีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูทุกคนได้รับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอน การนิเทศ การวัดและประเมินผล อย่างสม่ำเสมอ และทั่วถึง มีการประชุมทางวิชาการคณะครูภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดให้ครู

สรุปรายงานผลการจัดการเรียนการสอนภาคเรียนละ 1 ครั้งมีการนำกรณีศึกษา กำกับ ติดตาม ไปปรับปรุงแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและมีการดำเนินการอยู่ในระดับ ปานกลาง คือมีการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศภายใน

**ตาราง 5 แสดงสภาพการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดใหญ่
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ด้านการวัด
และประเมินผล**

ข้อที่	สภาพการดำเนินงานวิชาการ	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ()	ระดับของ การ ดำเนินการ
1	มีการจัดทำแผนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาในแต่ละช่วงชั้น	4.13	0.64	มาก
2	จัดให้มีเอกสารเครื่องมือในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้สำหรับครูอย่างเพียงพอ	4.07	1.03	มาก
3	มีการวัดและประเมินผลของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมและदानกระบวนการ	4.47	0.64	มาก
4	จัดให้มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง	4.53	0.16	มาก
5	มีการแจ้งผลการประเมินแต่ละครั้งให้นักเรียน ทราบหลังจากมีการประเมินผลทุกครั้งและ ประสานกับผู้ปกครองเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการ ด้านการเรียนรู้ของนักเรียนทุกภาคเรียน	4.13	0.64	มาก
6	นำผลการเรียนรู้การเรียนของนักเรียนมาเป็น แนวทางในการจัดโครงการสอนซ่อมเสริมให้ เหมาะกับสภาพนักเรียน	3.87	0.83	มาก
7	มีการกำหนดให้ครูผู้สอนประเมินผลการจัด การเรียนการสอนตามแผนจัดการเรียนรู้แล้วนำไป พัฒนาผู้เรียนและการจัดการสอนของครู	4.27	0.46	มาก
8	มีการบันทึกผลการประเมินของผู้เรียนในเอกสาร ปพ. ต่าง ๆ อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ	4.53	0.64	มากที่สุด
9	นำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาใช้ประเมิน ความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียน	4.40	0.50	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อที่	สภาพการดำเนินงานวิชาการ	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ()	ระดับของ การ ดำเนินการ
10	มีการกำหนดหรือวางแผนการวัดและประเมินผล ในแต่ละกลุ่มสาระหรือแต่ละวิชา	4.40	0.50	มาก
11	มีการดำเนินการวัดและประเมินผลตาม กำหนดการหรือตามแผนการวัดและประเมินผล	4.60	0.63	มากที่สุด
12	มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือ วัดและวิธีวัดอย่างหลากหลาย	4.53	0.51	มากที่สุด
13	มีการนำผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนมาใช้ในการปรับปรุงการสอนของครู	3.93	0.60	มาก
14	จัดทำสรุปรายงานผลการวัดและประเมินผลให้ ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างสม่ำเสมอ	4.33	0.61	มาก
15	มีการปรับปรุงเครื่องมือวัดและวิธีวัดให้มีความ เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนผู้เรียน	4.07	0.70	มาก
เฉลี่ยรวม		4.28	0.60	มาก

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่า สภาพการดำเนินงานของบุคลากรด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ด้านการวัดและประเมินผล ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าการดำเนินการอยู่ในระดับ มากที่สุด คือ มีการบันทึกผลการประเมินของผู้เรียนในเอกสาร ปพ. ต่าง ๆ อย่างครบถ้วนและเป็นระบบมีการดำเนินการวัดและประเมินผลตามกำหนดการหรือตามแผนการวัดและประเมินผลมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือวัดและวิธีวัดอย่างหลากหลายและมีการดำเนินการอยู่ในระดับ มาก คือมีการจัดทำแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้การสอนภายในสถานศึกษาในแต่ละช่วงชั้นจัดให้มีเอกสารเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูอย่างเพียงพอมีการวัดและประเมินผลของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้านกระบวนการจัดให้มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงมีการแจ้งผลการประเมินแต่ละครั้งให้นักเรียนทราบหลังจากมีการประเมินผลทุกครั้งและประสานกับผู้ปกครองเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียนทุกภาคเรียนนำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาเป็นแนวทางในการจัดโครงการสอนซ่อมเสริมให้เหมาะกับสภาพนักเรียน มีการกำหนดให้ครูผู้สอน

ประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามแผนจัดการเรียนรู้แล้วนำผลไปพัฒนาผู้เรียนและการจัดการสอนของครู นำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาใช้ประเมินความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียน มีการกำหนดหรือวางแผนการวัดและประเมินผลในแต่ละกลุ่มสาระหรือแต่ละวิชา มีการนำผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมาใช้ในการปรับปรุงการสอนของครูจัดทำสรุปรายงานผลการวัดและประเมินผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างสม่ำเสมอมีการปรับปรุงเครื่องมือวัดและวิธีวัดให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนและผู้เรียน

**ตาราง 6 แสดงสรุปสภาพการดำเนินงานของบุคลากรด้านงานวิชาการของโรงเรียน
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2**

สภาพการดำเนินงานวิชาการ	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ()	ระดับการ ดำเนินการ
1. ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร	4.11	0.68	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.03	0.67	มาก
3. ด้านการนิเทศภายใน	3.75	0.69	มาก
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.28	0.60	มาก
เฉลี่ยรวม	4.04	0.66	มาก

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่า สภาพการดำเนินงานของบุคลากรด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ที่ดำเนินการศึกษามี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ตาราง 7 แสดงปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก
กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

ที่	ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน (คน)
1	ไม่ได้ดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตร	8
2	ขาดครูวิชาการที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในหลักสูตรและกลุ่มสาระ โดยเฉพาะ	4
3	การจัดทำหลักสูตรยังไม่ครอบคลุมถึงสภาพของชุมชน	6
4	หลักสูตรมีขอบเขตกว้าง	4
5	มีกลุ่มสาระการเรียนรู้มากเกินเกินไป	3
6	การกำหนดเนื้อหาสาระในหลักสูตรมากเกินเกินไป	3
7	การใช้หลักสูตรยังไม่มีวิธีการที่ชัดเจน	3
8	ไม่ได้นำหลักสูตรมาใช้อย่างแท้จริง	3
9	โครงสร้างของหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเนื่องจากไม่ยืดหยุ่นกับจำนวน บุคลากรที่ขาด	5
10	มีเอกสารเกี่ยวข้องกับหลักสูตรตามกลุ่มสาระต่าง ๆ ให้ครูได้นำมา ศึกษาไม่เพียงพอ	3

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของบุคลากร
งานวิชาการด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร มีดังต่อไปนี้คือ ไม่ได้ดำเนินการประเมินผล
การใช้หลักสูตรมากที่สุด จำนวน 8 คน รองลงมาคือ การจัดทำหลักสูตรยังไม่ครอบคลุมถึง
สภาพของชุมชน จำนวน 6 คน โครงสร้างของหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเนื่องจากไม่ยืดหยุ่นกับ
จำนวนบุคลากรที่ขาด จำนวน 5 คน ขาดครูวิชาการที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในหลักสูตรและ
กลุ่มสาระโดยเฉพาะ จำนวน 4 คน ตามลำดับ ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ได้แก่
หลักสูตรมีขอบเขตกว้างแบ่งสาระการเรียนรู้มากเกินเกินไป การกำหนดเนื้อหาสาระในหลักสูตร
มากเกินเกินไป การใช้หลักสูตรยังไม่มีวิธีการที่ชัดเจน ไม่มีการนำหลักสูตรมาใช้อย่างแท้จริง
โครงสร้างของหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเนื่องจากไม่ยืดหยุ่นกับจำนวนบุคลากรที่ขาด และขาด

เอกสารเกี่ยวข้องกับหลักสูตรตามกลุ่มสาระต่าง ๆ ให้ครูได้นำมาศึกษา

ประเด็นความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

1. ควรให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดประเด็นหรือหัวข้อการประเมินเป็นแนวเดียวกันทุกโรงเรียน และมีการประเมินทุกปีการศึกษา
2. ควรมีการจัดอบรม สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอโดยสถานศึกษาต้องมีการวิเคราะห์สภาพชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา
3. ควรให้มีการกำหนดขอบเขตหรือโครงสร้างของหลักสูตรยืดหยุ่นมากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละสถานศึกษาเพื่อจะได้ง่ายต่อการจัดการศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก

**ตาราง 8 แสดงปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก
กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
ด้านการจัดการเรียนการสอน**

ที่	ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน (คน)
1	ครูมีหน้าที่รับผิดชอบงานมากเกินไป	12
2	นักเรียนยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และมีโอกาสน้อยในการเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ	9
3	ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบทุกกลุ่มสาระทุกชั้นอย่างมีประสิทธิภาพ	8
4	ขาดการสนับสนุนในด้าน วัสดุ สื่อ เช่น คอมพิวเตอร์	3
5	ขาดครูตามกลุ่มสาระที่มีความรู้โดยตรงตามกลุ่มสาระ	2
6	ขาดงบประมาณดำเนินการงาน	2
7	ครูสอนทุกกลุ่มสาระการถ่ายทอดบางสาระอาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์	2
8	เอกสารทางวิชาการเช่น คู่มือ หนังสือเรียน มีมาไม่ทันตามกำหนดเวลาที่ต้องการ	1

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนมีดังต่อไปนี้ คือ ครูมีหน้าที่รับผิดชอบงานมากเกินไปมากที่สุด จำนวน

12 คน รองลงมา คือ นักเรียนยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และมีโอกาสน้อยในการเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ จำนวน 9 คน และ ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบทุกกลุ่มสาระทุกชั้นอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 8 คน ตามลำดับ ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ได้แก่ ขาดการสนับสนุนในด้าน วัสดุ สื่อ เช่น คอมพิวเตอร์ หรือ สื่อ ICT ต่าง ๆ และขาดครูตามกลุ่มสาระที่มีความรู้โดยตรงตามกลุ่มสาระ ขาดงบประมาณ ดำเนินการงาน ครูสอนทุกกลุ่มสาระการถ่ายทอดบางสาระอาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และเอกสารทางวิชาการ เช่น คู่มือ หนังสือเรียน มีมาไม่ทันตามกำหนดเวลาที่ต้องการ

ประเด็นความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนสรุปได้ดังนี้

1. ควรมีเจ้าหน้าที่ธุรการในสถานศึกษา เพื่อให้ครูผู้สอนได้ปฏิบัติหน้าที่การเรียนการสอนอย่างเต็มที่
2. ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และมีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ ตามศักยภาพของสถานศึกษา
3. ควรจัดสรรบุคลากรให้ครบตามจำนวนชั้นเรียน
4. ควรมีการสนับสนุนอย่างเป็นรูปเป็นรูปธรรมในการสอนแบบบูรณาการหลาย ๆ วิชา และรวมช่วงชั้น
5. ควรมีการจัดสรรวัสดุ สื่อ ต่อการเรียนรู้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะสื่อ ICT ต่าง ๆ สำหรับสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกล
6. ควรมีการพัฒนาครูในแต่ละกลุ่มสาระอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ
7. มีการจัดอบรมสัมมนาให้กับครูเพื่อให้เกิดการพัฒนาในการจัดการเรียนการสอน และให้มีการจัดเอกสารทางการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและทั่วถึง

ตาราง 9 แสดงปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรด้านงานวิชาการของโรงเรียน
ขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา
เขต 2 ด้านการนิเทศภายใน

ที่	ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน (คน)
1	ขาดการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ	12
2	ผู้บริหารมีเวลาน้อยที่จะนิเทศกำกับ ติดตาม	10
3	ชุมชนมีบทบาทน้อยในการนิเทศภายในสถานศึกษา	8
4	การนิเทศภายในครูต้องทำหน้าที่หลายอย่างไม่มีเวลานิเทศเพียงพอ	4
5	ยังไม่มีการนิเทศภายในที่ชัดเจน	2
6	จำนวนบุคลากรมีน้อยทำให้ขาดผู้นิเทศ	3

จากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิชาการด้าน
การนิเทศภายใน มีดังต่อไปนี้ คือ ขาดการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ มากที่สุด จำนวน 12 คน
รองลงมาคือ ผู้บริหารมีเวลาน้อยที่จะนิเทศกำกับ ติดตาม จำนวน 10 คน และชุมชนมีบทบาท
น้อยในการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 8 คน ตามลำดับ ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรค
อื่น ๆ ได้แก่ การนิเทศภายในครูต้องทำหน้าที่หลายอย่างไม่มีเวลานิเทศเพียงพอ ยังไม่มีการนิเทศ
ภายในที่ชัดเจนและ จำนวนบุคลากรมีน้อยทำให้ขาดผู้นิเทศ

ประเด็นความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการนิเทศภายใน สรุปได้
ดังนี้

1. ควรมีการจัดตารางการนิเทศและดำเนินการนิเทศตามตารางอย่างต่อเนื่องและ
สม่ำเสมอ
2. ควรสร้างความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องการจัดการเรียนการสอนและนำชุมชนมา
มีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา
3. ผู้บริหารควรมีเวลาในการนิเทศมากขึ้น
4. มีการวางแผนระบบการนิเทศ กำหนดแนวทางนโยบายในการนิเทศภายในอย่าง
ชัดเจนและจัดให้จำนวนครูเพียงพอตามเกณฑ์
5. ควรมีเอกสารหลักฐานแสดงถึงการนิเทศและการนำผลการนิเทศไปพัฒนาในการ
จัดการเรียนการสอน

ตาราง 10 แสดงปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรด้านงานวิชาการของโรงเรียน
ขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พะเยา เขต 2 ด้านการวัดผลและประเมินผล

ที่	ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน(คน)
1	การวัดผลยังไม่ชัดเจนเอกสารมากเกินไปและซ้ำซ้อน	13
2	ครูยังไม่เข้าใจการวัดและประเมินผลที่ดีพอ	11
3	ครูรับผิดชอบงานหลายอย่างเวลาไม่น้อย ทำให้การวัดและประเมินผลไม่เต็มที่	10
4	ครูมีประสบการณ์ในการออกแบบการวัดผลในหลักสูตรใหม่น้อย	3
5	การประเมินตามสภาพจริงยังขาดเครื่องมือที่หลากหลาย	1
6	เครื่องมือวัดผลยังไม่ครอบคลุมและไม่หลากหลาย	1

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผล มีดังต่อไปนี้ คือ การวัดผลยังไม่ชัดเจนเอกสารมากเกินไปและซ้ำซ้อนมากที่สุด จำนวน 13 คน รองลงมาคือ ครูยังไม่เข้าใจการวัดและประเมินผลที่ดีพอ จำนวน 11 คน และครูรับผิดชอบงานหลายอย่างเวลาไม่น้อยทำให้การวัดประเมินผลไม่เต็มที่ จำนวน 10 คน ตามลำดับ ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ได้แก่ ครูมีประสบการณ์ ในการออกแบบการวัดผลน้อยตามหลักสูตรใหม่น้อย การประเมินตามสภาพจริงยังขาดเครื่องมือที่หลากหลายและเครื่องมือวัดผลยังไม่ครอบคลุมและไม่หลากหลาย

ประเด็นความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการนิเทศภายใน สรุปได้ ดังนี้

1. ควรมีการลดเอกสารในการวัดและประเมินผลลงโดยเฉพาะใบ ปพ.ต่าง ๆ ที่มีมาก ตั้งแต่ ใบ ปพ.1 – ปพ.9
2. ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวัดผล การทำเอกสารการวัดผลต่าง ๆ และเน้นการนำไปปฏิบัติจริงได้
3. มีการจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา
4. ควรมีการสนับสนุนให้มีการใช้สื่อ บทเรียนสำเร็จรูป เช่น สื่อ CAI ต่างๆที่มีแบบประเมินในตัว มีแบบประเมินก่อนเรียนหลังเรียนและเก็บผลการประเมินเป็นตอน ๆ ไป

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “สภาพปัญหาของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มโรงเรียนนาปรัง กลุ่มปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2” มีจุดมุ่งหมาย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการของบุคลากรที่ดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

2. เพื่อหาแนวทางแก้ไขสภาพปัญหาของบุคลากรด้านงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน 34 คนจากสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 4 แห่ง และสถานศึกษาขนาดกลาง 1 แห่งของกลุ่มโรงเรียนนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถาม มี 3 ตอน เป็นแบบเลือกตอบ แบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบสอบถามแบบปลายเปิด การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแจกแจงความถี่

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานบุคลากรด้านงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีผลการศึกษาที่พบ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษา รวมครูผู้สอน ทั้งหมด 39 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าหญิง คิดเป็น ร้อยละ 53.75 และ 46.25ตามลำดับ และมีอายุในระหว่าง 30-39 ปีมากที่สุดถึงร้อยละ 55.80 รองลงมาเป็นผู้ที่มีอายุ 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.75 อายุระหว่าง 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.40 วุฒิการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.00 รองลงมาวุฒิการศึกษาเป็นร้อยละ 9.60 และมีวุฒิการศึกษาปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 5.40

ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน พบว่า มีประสบการณ์ 11-15 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 38.25 รองลงมา มีประสบการณ์ 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.50 ประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.75 ประสบการณ์ 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.00 สภาพการทำงานของบุคลากรด้านวิชาการของสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะเยา เขต 2

1.1 สภาพการดำเนินงานวิชาการ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร พบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับ มาก จำนวน 10 ประเด็น คือ มีการส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการมีการเปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดให้มีเอกสารประกอบในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาเช่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตาม กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน มีการกำหนดหน้าที่การจัดทำหลักสูตรให้แก่คณะครูตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ชัดเจนมีการกำกับ ดูแลให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา มีการศึกษาสภาพทั่วไปของท้องถิ่น ทรัพยากรและความต้องการทางวิชาการของสถานศึกษา และชุมชนเพื่อวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น มีการใช้หลักสูตร สถานศึกษาที่ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มีการ สนับสนุนให้ครูวิเคราะห์การใช้หลักสูตรเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการนำข้อมูลผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อนำไปประกอบการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสนองความต้องการผู้เรียนและท้องถิ่น ครูทุกคน มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและมีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สถานศึกษาครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และสมบูรณ์มีการดำเนินการอยู่ในระดับ มากที่สุด คือ เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา มีการกำหนดผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน เช่น ครู วิชาการโรงเรียน ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาครบทุกกลุ่มสาระ

1.2 สภาพการดำเนินงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า มีการ ดำเนินการอยู่ในระดับ มากที่สุด คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการแข่งขันทักษะด้านวิชาการและ วิชาชีพ มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบบูรณาการ มีการ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนครบถ้วนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตร สถานศึกษามีการดำเนินการดำเนินการอยู่ในระดับ มาก คือ กำหนดให้ครูวางแผนและจัดทำ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการ มีการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองหรือสืบค้นตามแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการส่งเสริมสนับสนุน ให้ครูพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน มีการดำเนินการอยู่ในระดับ ปานกลาง คือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือก กิจกรรมการเรียนตามความถนัดและความสนใจ

1.3 สภาพการดำเนินงานวิชาการ ด้านการนิเทศภายใน พบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับ มาก คือ มีการจัดทำแผนการนิเทศภายในและประเมินความจำเป็นในการนิเทศร่วมกับคณะครูในสถานศึกษา มีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนิเทศภายในโดยบุคลากรในสถานศึกษาและ นำผลการนิเทศมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการนิเทศอย่างหลากหลาย เช่น การสังเกตการณ์สอน การตรวจเยี่ยมชั้นเรียน การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน มีการจัดกิจกรรมการนิเทศอย่างหลากหลาย เช่น การสังเกตการสอน การตรวจเยี่ยมชั้นเรียน การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน มีการส่งเสริม และสนับสนุน ให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายประกาศที่แสดงเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารวิชาการ ที่ให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาอย่างเพียงพอและทั่วถึง มีการนำผลงานของนักเรียนมาใช้ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูทุกคนได้รับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอน การนิเทศ การวัดและประเมินผล อย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง มีการประชุมทางวิชาการคณะครูภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดให้ครูสรุป รายงานผลการจัดการเรียนการสอนภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการจำลองการนิเทศ กำกับ ติดตาม ไปปรับปรุงแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน มีการดำเนินการอยู่ในระดับ ปานกลาง คือ มีการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศภายใน

1.4 สภาพการดำเนินงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับ มากที่สุด คือ มีการบันทึกผลการประเมินของผู้เรียนในเอกสาร ปพ. ต่าง ๆ อย่าง

ครบถ้วนและเป็นระบบ มีการดำเนินการวัดและประเมินผลตามกำหนดการหรือตามแผนการวัดและประเมินผล มีการวัดและประเมินผลการเรียนโดยใช้เครื่องมือวัดและวิธีวัดอย่างหลากหลาย การดำเนินการอยู่ในระดับ มาก อยู่ 12 ประเด็นคือ มีการจัดทำแผนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาในแต่ละช่วงชั้น จัดให้มีเอกสารเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูอย่างเพียงพอ มีการวัดและประเมินผลของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมและदानกระบวนการจัดให้มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง มีการแจ้งผลการประเมินแต่ละครั้งให้นักเรียนทราบหลังจากมีการประเมินผลทุกครั้งและประสานกับผู้ปกครองเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียนทุกภาคเรียน นำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาเป็นแนวทางในการจัดโครงการสอนซ่อมเสริมให้เหมาะกับสภาพนักเรียน มีการกำหนดให้ครูผู้สอนประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามแผนจัดการเรียนรู้แล้วนำผลไปพัฒนาผู้เรียนและการจัดการสอนของครู นำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาใช้ประเมินความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียน มีการกำหนดหรือวางแผนการวัดและประเมินผลในแต่ละกลุ่มสาระหรือแต่ละวิชา มีการนำผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมาใช้ในกาปรับปรุงการสอนของครู จัดทำสรุปรายงานผลการวัดและประเมินผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างสม่ำเสมอ มีการปรับปรุงเครื่องมือวัดและวิธีวัดให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนและผู้เรียน

1.5 สรุปสภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า สภาพการดำเนินการในภาพรวม มีการดำเนินการในระดับมาก

2. ปัญหาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

2.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร พบปัญหาและอุปสรรคคือ ไม่ได้ดำเนินการ การประเมินผลการใช้หลักสูตร มากที่สุด จำนวน 8 คน รองลงมาคือ การจัดทำหลักสูตรยังไม่ครอบคลุมถึงสภาพของชุมชน จำนวน 6 คน โครงสร้างของหลักสูตรยังไม่เหมาะสม เนื่องจากไม่ยืดหยุ่นกับจำนวนบุคลากรที่ขาด จำนวน 5 คน ขาดครูวิชาการที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในหลักสูตรและกลุ่มสาระโดยเฉพาะ จำนวน 4 คน ตามลำดับ ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ได้แก่ หลักสูตรมีขอบเขตกว้างแบ่งสาระการเรียนรู้มากเกินไป การกำหนดเนื้อหาสาระในหลักสูตรมากเกินไป การใช้หลักสูตรยังไม่มีการที่ชัดเจน ไม่มีการนำหลักสูตรมาใช้อย่างแท้จริง โครงสร้างของหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเนื่องจากไม่ยืดหยุ่นกับจำนวน

บุคลากรที่ขาด และขาดเอกสารเกี่ยวข้องกับหลักสูตรตามกลุ่มสาระต่าง ๆ ให้ครูได้นำมาศึกษา

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบปัญหาและอุปสรรคคือ ครูมีหน้าที่รับผิดชอบงานมากเกินไปมากที่สุด จำนวน 12 คน รองลงมา คือ นักเรียนยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และมีโอกาสน้อยในการเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ จำนวน 9 คน และ ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบทุกกลุ่มสาระทุกชั้นอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 8 คน ตามลำดับ ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ได้แก่ ขาดการสนับสนุนในด้านวัสดุ สื่อ เช่น คอมพิวเตอร์ หรือ สื่อ ICT ต่าง ๆ และขาดครูตามกลุ่มสาระที่มีความรู้โดยตรงตามกลุ่มสาระ ขาดงบประมาณดำเนินการงาน ครูสอนทุกกลุ่มสาระการถ่ายทอดบางสาระอาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และเอกสารทางวิชาการ เช่น คู่มือ หนังสือเรียน มีมาไม่ทันตามกำหนดเวลาที่ต้องการ

2.3 ด้านการนิเทศภายในพบปัญหาและอุปสรรคคือ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิชาการด้านการนิเทศภายใน มีดังต่อไปนี้ คือ ขาดการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ มากที่สุด จำนวน 12 คน รองลงมาคือ ผู้บริหารมีเวลาน้อยที่จะนิเทศกำกับ ติดตาม จำนวน 10 คน และชุมชนมีบทบาทน้อยในการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 8 คน ตามลำดับ ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ได้แก่ การนิเทศภายในครูต้องทำหน้าที่หลายอย่างไม่มีเวลานิเทศเพียงพอ ยังไม่มีการนิเทศภายในที่ชัดเจนและ จำนวนบุคลากรมีน้อยทำให้ขาดผู้นิเทศ

2.4 ด้านการวัดและประเมินผล พบปัญหาและอุปสรรคคือ การวัดผลยังไม่ชัดเจน เอกสารมากเกินไปและซ้ำซ้อนมากที่สุด จำนวน 13 คน รองลงมาคือ ครูยังไม่เข้าใจการวัดและประเมินผลที่ดีพอ จำนวน 11 คน และครูรับผิดชอบงานหลายอย่างเวลาน้อยทำให้การวัดประเมินผลไม่เต็มที่ จำนวน 10 คน ตามลำดับ ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ได้แก่ ครูมีประสบการณ์ในการออกแบบการวัดผลน้อยตามหลักสูตรใหม่น้อย การประเมินตามสภาพจริงยังขาดเครื่องมือที่หลากหลายและเครื่องมือวัดผลยังไม่ครอบคลุมและไม่หลายหลาย

อภิปรายผลการศึกษา

1. สภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาวะเยา เขต 2 มีลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 สภาพการดำเนินงานวิชาการด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินการในระดับ มากที่สุด มีเพียง 4ประเด็น ที่มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากแสดงว่าสถานศึกษามีการดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาครบถ้วนสมบูรณ์

เป็นส่วนใหญ่ ที่จะนำไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยจัดให้มีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ครูวิชาการโรงเรียน มีการเปิดโอกาสให้ครูทุกคนได้รับการอบรมพัฒนาศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักสูตร และกำหนดหน้าที่รับผิดชอบการจัดทำหลักสูตร นำท้องถิ่นมาร่วมดำเนินการจัดทำหลักสูตรโดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่น จัดให้มีเอกสารหลักสูตร คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการนำผลการเรียนรู้ของนักเรียนไปประกอบการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรทำให้สถานศึกษามีหลักสูตรที่สนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ส่วนประเด็นการจัดให้มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาทุกปีการศึกษา ที่มีการดำเนินการในระดับมาก แสดงว่าสถานศึกษามีการใช้หลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาบางแห่งยังขาดการประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งต้องมีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไป เพราะการประเมินผลการใช้หลักสูตรจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตรแล้วจะนำมาซึ่งการพัฒนาและปรับปรุง หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

สอดคล้องกับอำนาจ จันทรบูรณ์ (2532) ที่ได้เสนอแนะว่า การพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ จึงควรมีแบบที่สมบูรณ์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการวิเคราะห์สถานการณ์
2. การวางแผน ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การสร้างโปรแกรม
3. การสื่อสารและการนำไปใช้ อันได้แก่ การพัฒนาบุคลากรการพัฒนาองค์การและการจัดการ
4. การกำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินซึ่งผลกระทบต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนมีดังนี้
 - 4.1 ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
 - 4.2 การพัฒนาหลักสูตรที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ครูบางส่วนมีกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย
 - 4.3 ทำให้โรงเรียนเกิดความรับผิดชอบ ในการคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับความจริงในชุมชนมากกว่าทำหน้าที่ประสานกับส่วนกลาง
 - 4.4 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบทบาทและพฤติกรรมของครูให้มีความเป็นนักพัฒนาหลักสูตรมากขึ้น

และสอดคล้องกับ ผจกญ กุณา (2540) ที่ศึกษาสภาพและแนวพัฒนาการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนกัณฑ์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นโดยนำสภาพปัญหาต่าง ๆ ความต้องการ พัฒนาท้องถิ่นมาเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตร

1.2 สภาพการดำเนินงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมมีการดำเนินการในระดับมากที่สุดมีเพียง 3 ประเด็นและ ที่มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลางคือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนตามความถนัดและความสนใจ มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

แสดงว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ มีการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้ทักษะกระบวนการ การเรียนรู้แบบบูรณาการ ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและมีการแข่งขันทักษะด้านวิชาการ และวิชาชีพกำหนดให้ครูวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ส่วนประเด็น นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนตามความถนัดและความสนใจ มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ที่มีการดำเนินการอยู่ในระดับ ปานกลาง แสดงว่าสถานศึกษาบางแห่งยังไม่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และยังไม่ให้นักเรียนเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนตามความถนัดและความสนใจ และยังไม่ได้นำวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ถ้าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และสามารถเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนตามความถนัดและความสนใจ และนำวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน แล้วก็จะทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ที่จะสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับ ทองพูล บุญอึ้ง (2544, หน้า 36-39) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนต้องยึดหลักการที่ว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ (All Children Can Learn) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 บัญญัติว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ในการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและมาตรา 24 ยังได้ชี้ว่า ในการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรม ให้สอดคล้อง

กับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นั่นคือครูจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าทุกคนเก่งไม่เท่ากัน และเก่งคนละเรื่อง จึงต้องมีการวิเคราะห์ที่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทุกคนสามารถได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพ มีความสุข ความสำเร็จในชีวิตได้เท่าเทียมกัน

1.3 สภาพการดำเนินงานวิชาการด้านการนิเทศภายใน ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก มี 11 ประเด็น ที่มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลางคือ มีการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศภายใน สถานศึกษาส่วนมากมีการดำเนินการนิเทศภายในเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยมีการกำกับ ดูแล ให้ครูเตรียมการสอนและตรวจบันทึกหลังการสอนอย่างสม่ำเสมอ มีการส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอมีการจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายประกาศที่แสดงเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร วิชาการที่ให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาอย่างเพียงพอและทั่วถึงมีการนำผลงานของนักเรียนมาใช้ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทุกคนได้รับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอน การนิเทศ การวัดและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึงกัน มีการประชุมทางวิชาการคณะครูภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ และทั่วถึงกัน มีการประชุมทางวิชาการคณะครูภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดให้ครูสรุปรายงานผลการจัดการเรียนการสอนภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการนำผลการนิเทศ กำกับ ติดตาม ไปปรับปรุงแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

ส่วนประเด็นที่มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีการจัดทำแผนการนิเทศภายในและประเมินความจำเป็นในการนิเทศร่วมกับคณะครูในสถานศึกษา มีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนิเทศภายในโดยบุคลากรในสถานศึกษาและนำผลการนิเทศมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการนิเทศอย่างหลากหลายเช่น การสังเกตการณ์สอน การตรวจเยี่ยมชั้นเรียน การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน มีการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศภายใน แสดงว่าสถานศึกษาบางแห่ง ยังไม่มีการวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา ครูและผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศการศึกษา และไม่มีรูปแบบการนิเทศที่ชัดเจน ไม่มีการบันทึกการนิเทศ ทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนอาจจะไม่พัฒนาเท่าที่ควร

สอดคล้องกับ ชาญชัย อาจิณสมาจาร (2525) กล่าวว่า ในปัจจุบันการนิเทศมีความจำเป็นต่อกระบวนการเรียนการสอนมาก ด้วยเหตุผลดังนี้

1. การศึกษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและยุ่งยาก จำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ เพื่อเป็นการให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน

2. การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีความจำเป็นต่อความเจริญ งามของของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ครูก็ต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่ทำงานในสถานการณ์จริง

3. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอน

4. การพัฒนาการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครู เป็นบุคคลที่ทันสมัย อยู่เสมอ เนื่องจากเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่เสมอ

และสอดคล้องกับ วิจิตร วรุตบางกูรและคณะ (2523, หน้า 10) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา เนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การนิเทศจะช่วยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. ความรู้ในสาขาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนก็เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ

3. การแก้ไขปัญหาและอุกสรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากครูชำนาญการโดยเฉพาะ จึงจะทำให้การแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วง

4. การศึกษาของประเทศ ไม่อาจจะรักษามาตรฐานไว้ได้ จะต้องมาควบคุมดูแลด้วยระบบนิเทศการศึกษา

1.4 สภาพการดำเนินงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ทุกประเด็นแสดงว่าสถานศึกษาส่วนมากมีการดำเนินการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมีการจัดทำแผนการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนภายในสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น จัดให้มีเอกสาร เครื่องมือในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้สำหรับครูอย่างเพียงพอ มีการวัดและประเมินผลของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้านกระบวนการ จัดให้มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงมีการประสานกับผู้ปกครองเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียนทุกภาคเรียน มีการนำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาเป็นแนวทางในการจัดโครงการสอนซ่อมเสริม ให้เหมาะกับสภาพนักเรียน มีการกำหนดให้

ครูผู้สอนประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามแผนจัดการเรียนรู้แล้วนำผลไปพัฒนาผู้เรียน การจัดการสอนของครู มีการบันทึกผลการประเมินของผู้เรียนในเอกสารการวัดผล นำผลการเรียนรู้ออกมาใช้ประเมินความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียน มีการจัดและประเมินผลการเรียนโดยใช้เครื่องมือวัดและวิธีวัดอย่างหลากหลาย มีการจัดทำสรุปรายงานผลการวัดและประเมินผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างสม่ำเสมอ มีการปรับปรุงเครื่องมือวัดและวิธีให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนและผู้เรียน

สอดคล้องกับ กิตติมา ปรีดีติติก (2532, หน้า 72-74) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลไว้ว่า การวัดและประเมินผลเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องทำการวัดและประเมินผล การเรียนของนักเรียนว่าได้รับผลแค่ไหน เพียงไร หรือจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ดังนั้นการวัดและประเมินผลเป็นสิ่งที่จำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน เพราะการวัดและประเมินผลจะช่วยให้เกิดประโยชน์ในเรื่องเหล่านี้

1. เพื่อปรับปรุงการสอนของครูทำให้ครูทราบว่าการสอนของตนเองเป็นอย่างไรจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
2. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน นักเรียนจะได้รู้ว่าตนเองเก่งอ่อนอย่างไร และครูก็จะทราบว่าเด็กคนไหน เก่ง อ่อนแค่ไหน จะได้แก้ไข ปรับปรุงเป็นราย ๆ ไป
3. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารในโรงเรียน ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตรโครงการสอนและบันทึกการสอนที่นำมาสู่ภาคปฏิบัติ ประสพกับปัญหาอย่างไร ตรงไหน ที่ควรจะทำ การแก้ไขหรือพัฒนาต่อไป
4. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาต่อไป เช่น เพื่อแสดงผลการเรียนจบและเป็นหลักฐานให้ผู้ปกครองได้ทราบ

2. ปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรด้านงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มนาปรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร พบปัญหาและอุปสรรคคือสถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตร ขาดครูวิชาการที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในหลักสูตรและกลุ่มสาระโดยเฉพาะ การจัดทำหลักสูตรยังไม่ครอบคลุมถึงสภาพของชุมชน หลักสูตรมีของเขตกว้าง แบ่งสาระการเรียนรู้และเนื้อหาสาระมากเกินไป การใช้หลักสูตรยังไม่มีวิธีการที่ชัดเจน ไม่มีการนำหลักสูตรมาใช้อย่างแท้จริง โครงสร้างของหลักสูตรยังไม่เหมาะสม เนื่องจาก ไม่ยืดหยุ่นกับจำนวนบุคลากรที่ขาด และ ขาดเอกสารเกี่ยวข้องกับหลักสูตรตามกลุ่มสาระต่าง ๆ ให้ครูได้นำมาศึกษา

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวสถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้ ควรมีการกำหนดประเด็น หรือหัวข้อการประเมินเป็นแนวเดียวกัน และมีการประเมินการใช้หลักสูตรทุกปี การศึกษา ควรมีการจัดอบรม สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอโดยสถานศึกษาต้องมีการวิเคราะห์สภาพชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดหลักสูตร

สถานศึกษา ควรให้มีการกำหนดขอบเขตหรือโครงสร้างของหลักสูตรยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อให้เหมาะกับสภาพของแต่ละสถานศึกษา เพื่อจะได้ง่ายต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบปัญหาและอุปสรรคคือ ครูมีหน้าที่รับผิดชอบงานมากเกินไป ทั้งงานด้านการสอน งานพิเศษต่าง ๆ งานชุมชน นักเรียนยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และมีโอกาสน้อยในการเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบทุกกลุ่มสาระทุกระดับชั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการสนับสนุนในด้าน วัสดุ สื่อ เช่น คอมพิวเตอร์ ขาดครูตามกลุ่มสาระที่มีความรู้โดยตรงตามกลุ่มสาระ

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว สถานศึกษา ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ธุรการสถานศึกษา เพื่อจะได้ให้ครูผู้สอนได้ปฏิบัติหน้าที่การเรียนการสอนอย่างเต็มที่ ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และมีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ ตามศักยภาพของสถานศึกษา ควรจัดสรรบุคลากรทางการสอน ให้ครบตามจำนวนชั้นเรียน ควรมีการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมในการสอนแบบ บูรณาการหลาย ๆ วิชา และรวมช่วงชั้น ควรมีการจัดสรรวัสดุ สื่อ ต่อการเรียนรู้เพียงพอ โดยเฉพาะสื่อ ICT ต่าง ๆ สำหรับสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกลและควรมีการพัฒนาครูในแต่ละกลุ่มสาระอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ มีการจัดอบรมสัมมนาให้กับครูเพื่อให้เกิดการพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนและให้มีการจัดเอกสารทางการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และทั่วถึง เพื่อครูจะได้จัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการนิเทศภายใน พบปัญหาและอุปสรรคคือ ขาดการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ ชุมชนมีบทบาทน้อยในการนิเทศภายในสถานศึกษา การนิเทศภายในครูต้องทำหน้าที่หลายอย่าง ไม่มีเวลาดูนิเทศเพียงพอ ยังไม่มีการนิเทศภายในที่ชัดเจน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวสถานศึกษา ควรมีการจัดตารางการนิเทศและดำเนินการนิเทศตามตารางอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ควรสร้างความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องการจัดการเรียนการสอนและนำชุมชนมามีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารควรมีเวลาในการนิเทศมากขึ้น มีการวางแผนระบบการนิเทศ กำหนดแนวทางนโยบายในการนิเทศภายใน

อย่างชัดเจนและจัดให้จำนวนครูเพียงพอตามเกณฑ์ ก็จะสามารถทำให้ระบบการนิเทศภายในสถานศึกษาดีขึ้นและทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาได้มากขึ้น

2.4 ด้านการวัดและประเมินผล พบปัญหาและอุปสรรคคือ การวัดยังไม่ชัดเจน เอกสารมากเกินไปและซ้ำซ้อน ครูยังไม่เข้าการวัดและประเมินผลที่ดีพอ ครูรับผิดชอบงานหลายอย่างเวลามีน้อย ทำให้การวัดประเมินผลไม่ได้เต็มที่ ครูมีประสบการณ์ในการออกแบบการวัดผลในหลักสูตรใหม่น้อย การประเมินตามสภาพจริงยังขาดเครื่องมือที่หลากหลาย

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว สถานศึกษาคควรมีการลดเอกสารในการวัดและประเมินผลลง ควรมารจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวัดผล การทำเอกสารการวัดผลต่าง ๆ และเน้นการนำไปปฏิบัติจริงได้ มีการจัดทำระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ก็จะทำให้การวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพและเป็นสิ่งบ่งบอกคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะการดำเนินการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาดังนี้

ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

ควรมีการกำหนดประเด็นหรือหัวข้อการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแนวเดียวกัน โดยประเมินทุกปีการศึกษา ติดตามผลเป็นระยะ ๆ และมีกรนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ด้านการจัดการเรียนการสอน

ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ ตามศักยภาพของสถานศึกษา และควรมีการนำวิทยากรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

ด้านการนิเทศภายใน

ควรมีการจัดตารางการนิเทศและดำเนินการนิเทศตามตารางอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนิเทศภายในอย่างหลากหลายโดยบุคลากรสถานศึกษาและนำผลการนิเทศมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และมีการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการนิเทศภายใน

ด้านการวัดและประเมินผล

ควรมีการปรับปรุงเครื่องมือวัดและวิธีวัดให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน ควรจัดให้มีเอกสาร เครื่องมือในการวัดและประเมินผลของครูอย่างเพียงพอ มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนประเมินผลการจัดการเรียนรู้แล้วนำผลไปพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนของครู และควรมีการจัดทำสรุปรายงานผลการวัดและประเมินผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การวัดและประเมินผลเป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารงานจัดการศึกษาในสถานศึกษา ควรศึกษาการดำเนินงานด้านวิชาการให้มีขอบข่ายของงานกว้างมากขึ้น โดยอาศัยหลักการบริหารต่าง ๆ มาเป็นสิ่งที่กำหนดขอบข่ายของการศึกษา เช่น ระบบ P-D-C-A เป็นต้น และควรศึกษาทั้งสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อจะได้ทราบสภาพและปัญหาของการดำเนินงานว่า การได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
2. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาค้นคว้าในเชิงคุณภาพ และเชิงเปรียบเทียบ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานวิชาการอย่างละเอียด และประชากรที่ศึกษาควรศึกษาจากกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งหมด เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ลูกจ้าง ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมศิษย์เก่า เพื่อจะได้ทราบสภาพ ปัญหา มากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการเก็บข้อมูลโดยวิธีการอื่นเพิ่มเติม นอกเหนือจากการใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม เช่น วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น
4. ควรศึกษาการดำเนินงานวิชาการของผู้บริหารของสถานศึกษาและครูผู้สอนของสถานศึกษาเอกชนทั้งสายสามัญและอาชีวเพื่อเปรียบเทียบกับ การดำเนินงานของสถานศึกษาของรัฐ และนำแนวทางหรือวิธีการที่ดี ที่มีประสิทธิภาพมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาแต่ละส่วนต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **การวิจัยสังเคราะห์กระบวนการใช้หลักสูตร
ประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
การศาสนา.
- กิตติพันธ์ รุจิกุล. (2529). **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โอ เอส พรีนติ้งเฮาส์.
- กิติมา ปรีดีดีลิก. (2532). **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ:
อักษรวิวัฒน์.
- ชวาล แพร์ตกุล. (2516). **เทคนิคการวัดผล 1 ฉบับปรับปรุง**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชาญชัย อาจิณสมมาตร. (2525). **การนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพฯ: จงเจริญการพิมพ์.
- ชารี มณีศรี. (2523). **การนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพฯ: บุรพาสาน.
- ทองพูล บุญอึ้ง. (2544). **สู่ความเป็นครูมืออาชีพ. วารสารข้าราชการครู, 21(4)**.
- เทิดชาติ ชัยพงษ์. (2540). **การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523) ในอำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย. ศษ.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่**
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. (2529). **การพัฒนาหลักสูตรและแนวคิดสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ:
อักษรบัณฑิต.
- ธวัชชัย เรววรรณ. (2541). **บทบาทการบริหารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของรองบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่**
- ธำรง บัวศรี. (2534). **ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบพัฒนา**. กรุงเทพฯ: เอร่าวัฒนาการพิมพ์.
- นราวดี ศิริโรจน์. (2543). **ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาที่มีต่อการบริหารงาน
วิชาการของวิทยาลัยนาฏศิลป์. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ, กรุงเทพฯ.**
- นิพนธ์ กิณาวงค์. (2523). **หลักเบื้องต้นเกี่ยวกับกรบริหารโรงเรียนและการนิเทศ
การศึกษา**. กรุงเทพฯ: พิษณุเศการพิมพ์.
- บันลือ พฤษะวัน. (2522). **การประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- บุญตัน คำวงษา. (2545). **ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจุน จังหวัดพะเยา**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ประกาศ แสงเพชร. (2521). เทคนิคการนิเทศการศึกษา. **ประมวลบทความการนิเทศการศึกษา 2521**.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์".
- ปิยนุช ศิริราชิกุล และคณะ. (2544). **การประเมินโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพะเยา**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ผจญ ภูณา. (2540). **สภาพ และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนกัณฑ์สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พงษ์ศักดิ์ อินทราม. (2536). **การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์ ศษ., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พนัส หันนาคินทร์. (2524). **หลักการบริหารโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ภิญโญ สาธร. (2526). **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- มานพ ภัคเนียรนาท. (2535). **ความพร้อมของโรงเรียนประถมศึกษาในการใช้หลักสูตรการประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ยง วัชชวิสัย. (2524). **การนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพฯ: บัณฑิตไทย.
- วรรณิ์ เสียงแก้ว. (2524). **บทบาทผู้บริหารโรงเรียนกับงานวิชาการ**. เอกสารประกอบการอบรม นักบริหารการศึกษา รุ่นที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานศึกษา.
- วิจิตร นพพลกรัง. (2532). **การบริหารวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ธีระกุล. (2523). **การบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: ชนิษฐ์การพิมพ์.

- วินัย เกษมเศรษฐ. (2521). “หลักการและเป้าหมายของการนิเทศการศึกษา” ประมวล
ความการนิเทศการศึกษาปี 2521. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญ
 ศึกษา.
- วีระ ตันตระกูลและคณะ. (2525). **คู่มือการสอนคัดเลือกศึกษานิเทศก์.** กรุงเทพฯ:
 อุดมศึกษา.
- สังต์ อุทรานันท์. (2526). **20 งานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา.** ครูเชียงราย 10/18:
 30–31 ธันวาคม 2526. เชียงราย: ม.ป.พ.
- สนิท สีสหมอกและคณะ. (2544). **การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของ
 ครูผู้สอนกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย.**
 การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สันต์ ธรรมมาบำรุง. (2526). **หลักการนิเทศการศึกษา.** กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- สากล นุกูล. (2539). **รายงานการวิจัยคุณภาพการสอนของครูในสังกัดสำนักงานการ
 ประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 8 กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย.** ม.ป.พ.
- สาย ภาณุรัตน์. (2517). **หลักการนิเทศการศึกษา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540). **คู่มือปฏิบัติงานของผู้บริหาร
 โรงเรียน(เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา
 เล่มที่ 4).** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภา.
- สุมล สุมังเกษตร. (2536). **การใช้หลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533
 ในจังหวัดนครสวรรค์.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุมิตร คุณานุกร. (2520). **หลักสูตรและการสอน.** กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- สุรพันธ์ ยนต์ทอง. (2526). **การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา.** กรุงเทพฯ: ทิพย์อักษร.
- เสวี ลาโชโรจน์. (2531). **การบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา.**
 กรุงเทพฯ: อักษรสมัย.
- องค์การ อินทร์มพรรย์. (2526). **เอกสารการสอนชุดการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา.**
 กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- อเนก หิรัญ. (2522). **การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคกลาง.** ค.ม., จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- อารีญา สุทธรวิสัย. (2528). ครูใหญ่ที่นิเทศภายในโรงเรียน. **ครูเชียงราย**, 21(12).
- อำนาจ จันทร์แยม. (2542). “ SPIE Why What How.” เชียงใหม่: ครองช่าง.
- อำภา บุญช่วย. (2533). **การบริหารงานวิชาการโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2526). **รายงานการประชุมผู้ตรวจการศึกษาศึกษาและศึกษาธิการจังหวัด**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- Adam,H. and Dickey, G.F. (1966). **Basic Principle of Supervision**. New Delhi: Eurasia Publishing.
- Brigg,T.H. and Justman, J. (1952). **Improving Instruction through supervision**.
New york: Macmillan.
- Glickman, C.D. (1981). **Dvelopment Supervision: Alternative Practice for Helping Teachers Improve Instruction**. Washington D.C: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Goldhammer, R. and Others. (1980). **Clinical Supervision**. New York: Holt Rinehart Ana Winston.
- Good, C.V. (1967). **Dictionary of Education**. New York: Mcgraw–Hill Book Company.
- Harris, B.M. (1975). **Supervisory in Education**. Englewood Ciffs. New Jersey: Prentice – Hall inc.
- Marks, J.R, Stoops, E. and Stoops, J.K. (1978). **Handbook of Educational Supervisional Supervision: A Guide for the Pracitioner**. Boston. Allyn and Bacon Inc.
- Spears, H. (1967). **Improving the Supervision of Instruction**. New York: Prentice–Hall

ภาคผนวก

แบบสอบถามการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

สภาพปัญหาของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก
ของกลุ่มโรงเรียนนาปรัง กลุ่มปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พะเยา เขต 2

แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของบุคลากรที่รับผิดชอบงาน
วิชาการโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มโรงเรียนนาปรัง กลุ่มปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียน
ขนาดเล็กของกลุ่มโรงเรียนนาปรัง กลุ่มปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม
ศึกษาพะเยา เขต 2

ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียน
ขนาดเล็กของกลุ่มโรงเรียนนาปรัง กลุ่มปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม
ศึกษาพะเยา เขต 2

ในการตอบแบบสอบถาม ขอความกรุณาท่านได้โปรดตอบคำถามทุกข้อตามสภาพ
ความเป็นจริงที่ท่านได้ดำเนินการ ผลการศึกษาจะสรุปเป็นภาพรวมของสภาพและปัญหาของ
บุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มโรงเรียนนาปรัง กลุ่มปง 1 สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

การวิจัยครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบต่อการบริหารงานโรงเรียนหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่
อย่างใดคณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดีจึงขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

สนั่น เลิศทอง

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ
 ชาย หญิง

2. อายุ
 20 – 29 ปี 30 – 39 ปี
 40 – 49 ปี 50 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษา
 ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี
 ปริญญาโท ปริญญาเอก

4. ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง / หน้าที่
 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน

5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง / หน้าที่ปัจจุบัน
 ต่ำกว่า 5 ปี 5 – 10 ปี
 11 – 15 ปี 16 – 20 ปี
 21 ปีขึ้นไป

**ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก
ของกลุ่มโรงเรียนนาปรัง กลุ่มปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พะเยา เขต 2**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาประเด็นข้อความแต่ละด้าน แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับสภาพ
การดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนของท่าน ทางด้านขวามือให้ตรงกับข้อเท็จจริงของท่านมากที่สุด
ทั้งนี้คำตอบของท่านจะมีคุณค่าต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
ขนาดเล็กเป็นอย่างยิ่ง โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 นี้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน มีจำนวน ทั้งหมด 56 ข้อ
และมีเกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง	การดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง	การดำเนินการอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง	การดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง	การดำเนินการอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง	การดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	สภาพการดำเนินงานของบุคลากรที่รับผิดชอบงาน วิชาการ	ระดับการดำเนินการ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1	1.ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร มีการส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับกับการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา					
2	เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
3	จัดให้มีเอกสารประกอบในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาเช่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คู่มือการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น					
4	มีการกำหนดผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรของ สถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน เช่น ครูวิชาการโรงเรียน					
5	มีการกำหนดหน้าที่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้แก่ คณะครูตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ชัดเจน					
6	มีการ กำกับ ดูแลให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา					

ข้อที่	สภาพการดำเนินงานของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการ	ระดับการดำเนินการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7	ศึกษาสภาพทั่วไปของท้องถิ่น ทรัพยากรและความต้องการทางวิชาการของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น					
8	ใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ					
9	สนับสนุนให้ครูวิเคราะห์การใช้หลักสูตรเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้					
10	นำข้อมูลผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อนำไปประกอบการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา					
11	หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสนองความต้องการผู้เรียนและท้องถิ่น					
12	จัดให้มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาทุกปีการศึกษา					
13	ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
14	มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และสมบูรณ					
2.ด้านการจัดการเรียนการสอน						
1	กำหนดให้ครูวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา					
2	นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้					
3	เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ					
4	มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการ					
5	เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการแข่งขันทักษะด้านวิชาการและวิชาชีพ					
6	มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบบูรณาการ					

ข้อที่	สภาพการดำเนินงานของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการ	ระดับการดำเนินการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7	มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองหรือสืบค้นตามแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา					
8	มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
9	มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย					
10	มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมในการจัดการเรียนการสอน					
11	มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนครบถ้วนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา					
12	มีการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
13	มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน					
14	มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้					
3. ด้านการนิเทศภายใน						
1	มีการจัดทำแผนการนิเทศภายในและประเมินความจำเป็นในการนิเทศร่วมกับคณะครูในสถานศึกษา					
2	มีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนิเทศภายในโดยบุคลากรในสถานศึกษาและนำผลการนิเทศมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน					
3	มีการกำกับ ดูแล ให้ครูเตรียมการสอนและตรวจบันทึกหลังการสอนอย่างสม่ำเสมอ					
4	มีการจัดกิจกรรมการนิเทศอย่างหลากหลายเช่น การสังเกตการณ์สอน การตรวจเยี่ยมชั้นเรียน การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน					

ข้อที่	สภาพการดำเนินงานของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการ	ระดับการดำเนินการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5	มีการส่งเสริม และสนับสนุน ให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ					
6	มีการจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายประกาศที่แสดงเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารวิชาการ ที่ให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาอย่างเพียงพอและทั่วถึง					
7	มีการนำผลงานของนักเรียนมาใช้ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู					
8	มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูทุกคนได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอน การนิเทศ การวัดและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง					
9	มีการประชุมทางวิชาการคณะครูภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
10	มีการกำหนดให้ครูสรุปรายงานผลการจัดการเรียนการสอนภาคเรียนละ 1 ครั้ง					
11	มีการนำผลการนิเทศ กำกับ ติดตามไปปรับปรุง แก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน					
12	มีการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศภายใน					
	4. ด้านการวัดผลและประเมินผล					
1	มีการจัดทำแผนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาในแต่ละช่วงชั้น					
2	จัดให้มีเอกสาร เครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูอย่างเพียงพอ					
3	มีการการวัดและประเมินผลของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้านกระบวนการ					
4	จัดให้มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง					

ข้อที่	สภาพการดำเนินงานของบุคลากรที่รับผิดชอบงาน วิชาการ	ระดับการดำเนินการ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
5	มีการแจ้งผลการประเมินแต่ละครั้งให้นักเรียนทราบ หลังจากมีการประเมินผลทุกครั้งและประสานกับ ผู้ปกครองเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการด้านการเรียนรู้ ของนักเรียนทุกภาคเรียน					
6	นำผลการเรียนรู้การเรียนของนักเรียนมาเป็นแนวทาง ในการจัดโครงการสอนซ่อมเสริมให้เหมาะกับสภาพ นักเรียน					
7	มีการกำหนดให้ครูผู้สอนประเมินผลการจัดการเรียน การสอนตามแผนจัดการเรียนรู้แล้วนำไปพัฒนา ผู้เรียนและการจัดการสอนของครู					
8	มีการบันทึกผลการประเมินของผู้เรียนในเอกสาร ปพ. ต่าง ๆ อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ					
9	นำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาใช้ประเมิน ความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียน					
10	มีการกำหนดหรือวางแผนการวัดและประเมินผลในแต่ ละกลุ่มสาระหรือแต่ละวิชา					
11	มีการดำเนินการวัดและประเมินผลตามกำหนดการ หรือตามแผนการวัดและประเมินผล					
12	มีการวัดและประเมินผลการเรียนโดยใช้เครื่องมือและ วิธีวัดอย่างหลากหลาย					
13	มีการนำผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน มาใช้ในการปรับปรุงการสอนของครู					
14	จัดทำสรุปรายงานผลการวัดและประเมินผลให้ ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างสม่ำเสมอ					
15	มีการปรับปรุงเครื่องมือวัดและวิธีวัดให้มีความ เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนและผู้เรียน					

ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานของบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก
ของกลุ่มโรงเรียนนาปรัง กลุ่มปง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

พะเยา เขต 2

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทาง
แก้ปัญหาในการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนของท่าน ตามหัวข้อต่อไปนี้ (โดยเพิ่มเติมประเด็น
ปัญหาและอุปสรรค ตามสภาพจริงในสถานศึกษาของท่าน)

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ปัญหา
<u>ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร</u>	
1.....
.....
.....
2.....
.....
.....
3.....
.....
.....
<u>ด้านการจัดการเรียนการสอน</u>	
1.....
.....
.....
2.....
.....
.....
3.....
.....
.....

ด้านการนิเทศภายใน	
1.
2.
3.
ด้านการวัดและประเมินผล	
1.
2.
3.

- ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล	สนั่น เลิศทอง
วัน เดือน ปี เกิด	3 มิถุนายน 2506
ที่อยู่ปัจจุบัน	81 หมู่ 4 ตำบลดอนศรีชุม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
ที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านหมื่น ตำบลนาปรัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการโรงเรียน
ประสบการณ์การทำงาน	
พ.ศ. 2537	โรงเรียนบ้านแม่ทะลาย ตำบลพระธาตุซิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา
พ.ศ. 2534	โรงเรียนชุมชนบ้านดอนไชย ตำบลหงิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา
พ.ศ. 2530	โรงเรียนบ้านกุดเรือคำ ตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2529	ค.บ. (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม